

"Özümüz İKTA, gönlümüz HAK'ta, yüzümüz HALK'ta, sözümüz YEKTA."

İKTA DERGİSİ

İnsan Kitap ve Toplum Araştırmaları

Yıl: 2 • Sayı: 12 • Ekim 2026

*Bir Resim ve
Düşündürdükleri / 1*

Başlarken / 3

*Güler Misin Ağlar Mısın?
(Kıssa'dan Hisse)
Güler Misin Ağlar Mısın?
(Şiir)
ALİ KÜÇÜKDAĞLI / 4*

*Dinimiz Nasıl Bir Aile İstiyor?
PROF. DR. İSMAİL HAKKI ÜNAL / 7*

*Necip Fazıl-Sezai Karakoç İlişkisi
ŞAKİR DİCLEHAN / 9*

*Anadolu'da Yaylacılık ve Yayla Kültürü
ALİ ŞAHİN / 13*

*Kritik Mineraller Yeni Petrol Mü?
BORA DURMUŞ / 14*

*Saçaklızade Mehmet Efendi:
Hayatı, İlim Anlayışı ve Saçaklı Ruhu
ABDURRAHMAN SAÇAK / 16*

*İnsan Kitap ve Topluma Dair
Güzel Sözler / 19*

*Bırakmamak
SONGÜL CÖMERT / 20*

*Rüzgâr Enerjisinde
Dünya Öncüsü Danimarka
EDA BAYAR / 22*

Edebiyat Bulmaca / 24

*Kapitalizme Reddiye
AHMET SANDAL / 26*

*Mülk Sanrısında Emanet Sancısı
MÜBAREK TANRIKULU / 28*

*Nasihat
AYHAN AYGÖRDÜ / 30*

*İnsan Kitap ve Topluma Dair
Veciz Sözler / 31*

*Estağfurullah
ULAŞ ÇAL / 32*

*Decision Fatigue: Her Seçimde Aşınan
İrade ve Zihinsel Bıkkınlık
ALPER ESKİKILIÇ / 33*

*Gönül Kalemlerine Selam
ÖMER ÇAĞLIN / 35*

*Neden Bu Kadar Manipülasyona Açığız
FATİH ÇİÇEK / 36*

*İncir Ağacı Metaforu: Hayat Kusurlu Bir Isırıkla Başlar
ALİSA ÇİÇEK AKYOL / 38*

*Fabl Köşesi
Kuyruk Acısı
ALİ KÜÇÜKDAĞLI / 40*

*Bağımlılık 2:
Parmaklarımızın Ucundaki Tehlike
GÖKHAN SEVİNÇ / 41*

*Tahayyül
ALTAN AYDEMİR / 44*

*Sana Hediye
BÜŞRA NUR ERSÖZ / 45*

*Aşağı Ovacık Köyünün 1955 – 1960
Yılları Arası Durumu Yaşamın Şiirlere Dökümü – III-
MEHMET (AKKAŞ) GÖRGÜLÜ / 46*

*İnsan Kitap ve Toplum Derneği Olarak
Faaliyetlerimizden Kareler / 47*

Şifanın Kaynağı Burada

Kış Günlerinde Bağışıklığınızı
Güçlendirmek İsterseniz Mesiri Şifa Yanınızda!

mesirisifaa

Mesiri ŞİFA

Seçkin
Aktarlarda

Bir Resim ve Düşündürdükleri

Kapitalizm ile zeytinyağı arasında ne gibi bağ vardır? Haydi gelin bunu düşünelim. Soruyu tekrar soralım ve cevapları alalım. “Kapitalizm ile zeytinyağı arasında ne gibi bağ vardır?”

Bir cevap: Kapitalizmde pahalı ürünlerden birisi de zeytinyağıdır. Cevap doğru olsa da, izim istediğimiz cevap bu değil. Yine devam edelim. Yani cevap verelim. Bir cevap daha: Kapitalizm insan sağlığına önem verir ve zeytinyağı insan sağlığı için faydalıdır. Cevabın ilk yarısı külliye yanlış, cevabın ikinci yarısı külliye doğru. Şunu söylüyorum: Kapitalizm asla ve asla insan sağlığına önem vermez. Elbette zeytinyağı insan sağlığı için çok faydalıdır. Son bir cevap alayım. Son cevap: Kapitalizmde zeytinyağı üretimi teşvik edilir ve üreticiler desteklenir. Bu cevap da külliye yanlıştır. Kapitalizmde yalnız faiz, borsa ve döviz gibi haksız kazançlar teşvik görür. Kapitalizmde hiçbir zaman üretim teşvik edilmez ve reel sektör desteklenmez. Kapitalizmde hiçbir zaman tarım üretimi de teşvik edilmez. Kapitalizm insanları tarıma değil, faize, borsaya ve dövizle yönlendirir.

Evet, Kapitalizm ile Zeytinyağı arasındaki bağı çözemediniz sanırım.

Yani bu ikisi arasındaki ilgiyi anlamadınız sanırım. O zaman biraz yardım edeyim size. Zeytinyağı suya karışır mı? Karışmaz. Peki, zeytinyağı suyun içinde ne yapar? Her daim üstte çıkar. Evet, yavaş yavaş Kapitalizm ile Zeytinyağı arasındaki bağı anlamaya yaklaşıyoruz. Kapitalizm de her daim üstte çıkar. Suçludur, hatalıdır, yanlıştır, ancak kapitalizm her daim suyun üstündedir, zeytinyağı gibi. Günümüzde Dünya’da toplumsal manada aklınıza ne kadar kötülük gelirse, aklınıza ne kadar olumsuzluk gelirse, (aklınıza gelmiyorsa, bir sözlük bulun ve A’dan Z’ye kötülük, olumsuzluk, hata ve yanlışlara bakın) hepsinin nedeni kapitalizmdir.

Alfabetik sıraya göre gidiyorum: “Açgözlülük. Sebebi kapitalizm. Adaletsizlik. Nedeni kapitalizm. Ahırsızlık. Sebebi kapitalizm. Alkol. Nedeni kapitalizm. Evliliklerin yıkılması. Sebebi kapitalizm. Fakirlik. Nedeni kapitalizm. Fuhuş. Sebebi kapitalizm. Gelir dağılımında dengesizlik. Nedeni kapitalizm. Kumar. Sebebi kapitalizm.

Menfaatçilik. Nedeni kapitalizm. Psikolojik sorunlar. Sebebi kapitalizm. Şiddet. Nedeni kapitalizm. Zulüm. Sebebi kapitalizm.”

Evet, bu çağda toplumsal manada olumsuzluk ve kötülük, yanlışlık ve hata olarak ne varsa sebebi, nedeni kapitalizmdir. Peki kapitalizm, onca belayı, onca suçu, onca yanlış, onca hatayı ve insanları felakete sürükleyen onca haksızlığı bizzat üzerinde taşıdığı, fakirlikten, adaletsizlikten, kötülükten, şiddetten, cinayetten, fuhuş, kumar ve bilimum haksızlıktan sorumlu olduğu halde, ne kimse onu suçlar, ne de kendisi bir suçluluk hissi duyar. Kapitalizm devamlı üstte çıkar, aynı zeytinyağı gibi. Evet, Ülkemizde ve Dünya’da tüm insanlık adeta bir cinnet dönemi yaşıyor. Fakirlik, adaletsizlik, şiddet, cinayet, zulüm, psikolojik sorunlar, menfaatçilik, faizcilik, borsa, döviz, haksız kazanç, güvensizlik, yarından emin olmamak, hayatta kaygı duymak ve benzeri sorunlar tüm Dünya’yı kaplamış vaziyette.

Dünyadaki tüm toplumlardaki fertlerde antidepresan ilaç kullananlara gittikçe çığ gibi artıyor. Öyle ki, insanlar şaka yoluyla, “şehrin su şebekesine antidepresan ilaç katın da bu sorunu kökünden çözün” diyorlar. Kapitalizm insanları ruh hastası yapıyor. Buna rağmen ne kapitalizmin uygulayıcıları ne de kapitalist toplumda yaşayanlar, suçlu kapitalizmde bulmuyorlar.

Biz İKTA DER olarak suçluyu ilan ediyoruz: Suçlu kapitalizmdir. Zeytinyağı gibi üstte çıksa da Dünya’da aklınıza gelen her sorunun sebebi kapitalizmdir ve ayaklarımızın altındadır.

Vesselam.

İNSAN KİTAP VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI (İKTA) DERGİSİ

“İnsan, İlim, İrfan, Kitap, Kültür, Eğitim ve Toplum”

İnsan Kitap ve Toplum Araştırmaları Derneği adına

İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Ahmet SANDAL

Başyazar

Ali KÜÇÜKDAĞLI

Yıl: 2

Sayı: 12

Abone Bilgileri

Dergimize abone olmak isteyenlerin, 1 yıllık abonelik ücretini aşağıda belirtilen IBAN numarasına peşin olarak yatırmaları gerekmektedir.

Abone Bedeli

Aylık: 100 TL

Yıllık: 1.200 TL

Banka Hesap Bilgileri

Banka: Türkiye Emlak Katılım Bankası

Şube: Kızılay Şubesi

IBAN: TR93 0021 1000 0008 1440 1000 01

Açıklama: Ad Soyad – Dergi Aboneliği

İdare Yeri

Eti Mah. Toros Sok. No:1/7

Çankaya/Ankara

Tasarım ve Baskı

Arcs Dijital Matbaacılık

Zübeyde Hanım Mah. Tunahan İş Hanı 101/2D

Altındağ/ANKARA

Basım Tarihi: Ekim 2026

ISSN: 3108-5512

E- Posta: insankitaptoplum@gmail.com

“Bu dergideki yazıların idari ve yasal sorumlulukları yazarlarına aittir.”

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Ahmet SANDAL

Her zaman olduğu gibi yine Yüce Yaradan'ımıza (cc) hamd-ü sena ve Sevgili Peygamberimiz İki Cihan Güneşi Hazreti Muhammed Efendimiz (asm) salat-ü selam ile başlıyorum.

Bir yıl önce Dergiciliğe başladık ve çarçabuk geçti bir yıl. İşte elinizde Dergimizin 12. sayısı. Ankara'da kurulu bulunan bir Üniversitemizin Rektörü, "Biz Üniversite olarak bırakın aylık Dergiyi, iki aylık, altı aylık Dergi çıkartmaktan aciziz" demişti. Dergimizin üçüncü sayısını kendisine takdim ettiğimde.

Aynı Rektörümüze ondan sonra 4, 5, 6, 7, 8, 9 diyerek Dergimizin her sayısını takdim etmiştik. İnşallah 12. Sayımızı da kendisine takdim ederiz.

Esasında Rektörümüz haklı. Dergi çıkartmak er kişinin harcıdır, her kişinin harcı değil.

Tabi bir de şurası var, "Dergi çıkartmak değil mühim olan, Dergiyi sürekli çıkartmak ve sürdürülebilir olmak."

11. sayımızın başlangıç kısmında şöyle söylediyimi hatırlıyorum. İKTA Dergisi 1, 11, 111, 1111, 1111 ve ila ahir safha safha devam edecek inşallah.

Buna tüm samimiyetimle inanıyorum. 1 bir safhadır ve en mühim safhadır. Gerçekten de 1 her daim en mühim aşamadır. Bir olmazsa hiç başlangıç olur mu? Başlamak gerekir ki, devam etmek ondan sonra gelsin. Biz Hakk'ın (cc) ihsan, yardım ve inayetiyle başladık. Bu ilk safhadır. O safhada zaten ihsan, yardım ve inayet olmasaydı, bu Derginin 11. Sayısı elinizde olmazdı. Biz neyiz ki Dergi çıkartacağız? Biz kimiz ki böyle 11 sayıdır bir Dergiyi devam ettireceğiz.? Vallahi yardım ve inayet, ihsan ve yardım olmasa Yüce Rabbim'in (cc) Biz bir hiçiz."

11. sayının başlangıcında bunu beyan ettik.

12. sayının başlangıcında da aynısını beyan ediyoruz.

Bu sayıda da yine kendi ufkumuzca ve imani şuuru-muzla bu Dergiyi doldurduk elhamdulillah.

Bu sayının ön kapağında ve Dergimizin iç sayfalarında "kapitalizme karşı duruşumuz ve o sistemin bir sarsılmaz bir muhalifi olarak reddiyemiz var."

BU reddiye ile birlikte daha nice nice faydalı, güncel yazı, şiir ve bilgileri bu Dergide okuyacaksınız.

Çabalamak ve çalışmak Bizden, yardım Allah'tan.

Biz Hazreti Mevlana (ra) gibi düşünürüz: "Her arayan bulamaz, ancak bulanlar arayanlardır."

Hakkı ve Doğruyu arayacağız ve savunacağız.

Bu uğurda sonsuza dek yazacağız.

Bu uğurda kitap ve Dergi çıkartacağız.

Bu duygu ve düşüncelerle Dergimizi okumaya başlayalım.

Ya bismillah. (Bir şiirim iki kıtası ile başlayalım.)

GÜVENDEYİM

Vatan nedir, düşünmek bilmek gerek.

Allah uzak etmesin sonsuza dek.

Asla ve asla değişmez bu gerçek.

Toprağımın üstünde güvendeyim.

Bayrak nedir, Milletimin gururu.

Bayrak nedir, Milletimin huzuru.

Nesilden nesile verin bu şuuru.

Bayrağımın altında güvendeyim.

Vesselam.

(Not: Resimdeki tablo Kahramanmaraşlı Hemşehrimiz Ali Çiftçi Ağabeyimizin kızının eseridir. O resmin altında geldi, bu duygular ruhuma.)

GÖNÜL

ÇEŞMESİ

Ali KÜÇÜKDAĞLI

E. Eğitimi, İlahiyatçı, Dergimizin Başyazarı.

Güler Misin Ağlar Mısın? (Kıssa'dan Hisse)

Merhabalar Kıymetli Dostlarım,
Sizleri, Allah'ın(cc) selamı ile selamlıyorum.
Bu yazımda sizlerle, bir takım trajikomik olayları paylaşacağım.

Amacım biraz tebessüm ettirmek, aynı zamanda üzerinde biraz da düşündürmektir. Bu olaylardan iki tanesi, bendenizin yaşamından kesitlerdir. Diğerleri ise, ibretlik hikayelerdir.

O halde, lafı fazla uzatmadan anlatmaya başlayalım.

İlk olay, memleketim olan Kahramanmaraş'ta yaşanmıştır.

Henüz küçük bir çocuktum. Rahmetli Babamla birlikte şehrin merkezi caddesinde (ki Trabzon caddesidir) yürüyorduk. Gidiş-gelişli bir trafik düzeni vardır. Kaldırımları ise çok geniştir. Ben ve babam, caddenin bir tarafında yürürken epeyce bir mesafenin olduğu karşı kaldırımda bir şahsın yürüdüğünü fark ettim. Oldukça kalabalık olan kaldırımın ortasında tek başına yürüyordu. Önünden ve arkasından üçer beşer metre aralıklı olarak diğer insanlar yürüyordu. Yani adamdan uzak duruyorlardı. Sanki vebalı imiş yahut kötü kokular yayıyormuş gibi. Durum gerçekten dikkat çekici idi. Tabii ki benim de dikkatimden kaçmadı. Babama sordum: "Bu adam niye yalnız yürüyor? İnsanlar niçin ondan uzak duruyorlar Baba?" Babamın cevabı hayret vericiydi ama çocuk olduğum için pek kavrayamamıştım. Gerçeği daha sonra fark ettim. Babam dedi ki: "oğlum, o adam dolandırıcıdır, ondan uzak durmak gerekir." Ne demek dolandırıcı? Nasıl yani? Neyi dolandırıyordu?

Anlatayım: Adam gariban. Günübirlik iş bulup

çalışan, geçimini zor sağlayan bir işçi. Adamın parası yok, evde çocuklar ekmek bekliyor. Bir yakınına, yahut nazı geçtiği bir kişiye şöyle diyor: "abi, bana üç günlüğüne 50 lira verir misin?" (o günün şartlarında 50 lira epeyce değerlidir.) Alıyor parayı, üç gün idare ediyor. İş bulup para kazandıysa borcunu hemen ödüyor. Aksi halde, bir başkasına gidip 100 lira istiyor. Önceki şahıstan aldığı 50 lirayı (borcunu) ödüyor. Geriye kalan parayla geçimini temin ediyor. İş bulursa zaten sorun çözülüyor. Yoksa bu durum, dönüşümlü olarak ve borçları büyüyerek devam ediyor. Ama sonunda adamcağız bir iş bulup refaha eriyor. Hiç kimsenin de adamda parası kalmıyor. Ancak, her nedense insanlar bundan rahatsız oluyorlar. Nedendir bilinmez. Belki; genel olarak yoksulluktan, belki de adamcağızın "kişilik sorunu olarak gördükleri" bu durumdan kurtulması için. Adam insanları dolandırmıyor ki, sadece parayı dolandırıyor, gününü kurtarıyor, o kadar. Ama insanların bakış açısı ve tepkisi, ne denli dikkat çekicidir görüyorsunuz.

Bu durumu, günümüz şartlarıyla karşılaştırsak aradaki farkı görebilir miyiz acaba? Yorum sizin. Ne günlere kaldık.

İkinci olayımız da bendenizin anıları arasından seçilmiştir.

Olay, 1970'li yılların ortasında Suudi Arabistan'da geçmiştir. O günün şartlarında; şehirlerarası yolculuklarda olduğu gibi, uluslararası seyahatlerde de otobüsler revaçta idi. Bu nedenle, hem hac ve umre yolculuklarında hem de ticari amaçlı olarak, otobüslerimiz Suudi Arabistan'a gidip gelirlerdi.

Hatta haftada bir kez seferimiz vardı. Çünkü, oradaki inşaat firmalarının işçilerini taşımak için bu yol güzergahı elzemdi. Bu seferlerden birinde, otobüslerimizden birinin yola çıkan bir deveye çarptığını duyduk. Deve ölmüştü. Devenin sahibi şikayette bulunmuştu. Şoförü hapse atmışlardı. Firma ortaklarımızdan olan dayım, otobüsün patronu sıfatıyla olaya müdahale etmek için Suudi Arabistan'a gitmişti. Oradaki tanıdıklarla yani hac yolculuklarında rehberlik ve tercümanlık yapan kişilerle iletişim kurmuş, mahkeme ortamı için hazırlık yapılmıştı. Sonunda, şoförümüz mahkemeye çıkarılmıştı. Şoförümüz kendini şöyle savunmuştu: "Efendim, ben deveye çarpınadım, deve otobüse çarptı. Ben normal bir süratle yolda seyrederken deve aniden yola çıktı, otobüse yandan çarptı ve düştü öldü." Buna karşılık, Hakim Bey'in cevabı şu olmuştu: "Ya Hacı, bu devedir. Deve anlamaz ve ne yaptığını bilmez ki. Deve suçlu olur mu? Devenin yola çıkacağını hesap edecek ve ona göre tedbirini alacaktın. Sen suçlusun. "Neyse ki; Sulh ortamı sağlanmış, devenin parası verilerek sahibi ikna edilmiş, şoförümüz hapisten kurtulmuştu.

Senin ne anlattığın değil, karşındakinin ne anladığı önemlidir. Onun için, bir gerçeği anlatırken muhatabını iyi seçmelisin.

Söze dolandırıcılıktan başlamış iken, konuyla ilgili bir hikaye daha anlatayım. Aynı zamanda bir saflık hikayesidir bu.

Bu olay da İstanbul'da gerçekleşmiştir.

Anadolu'nun bağrından kopup, yolu İstanbul'a düşen saf bir taşra delikanlısı Beyoğlu İstiklal Caddesinde gezerken, neredeyse gökyüzünü görünmez hale getiren birbirine çok yakın yüksek katlı binalara bakıyor, arkaya doğru eğilip boynu kırılırcasına. Oradan geçen bir uyanık (dolandırıcı) bu durumu fark ediyor. Sözde kızgınlıkla adama doğru yaklaşıyor ve niye baktığını soruyor. Bizim saf delikanlı: "Bakmak yasak mı?" diye karşılık veriyor. Aldığı cevap şudur: "Yasak değil ama paraylıdır. Kaç kat'a bakmıştın?" "9 kat'a baktım." "Ver bakalım 9 lira." Uyanık dolandırıcı, 9 lirayı alıp gidiyor. Saf delikanlı arkasından bakarak, iç sesiyle şöyle söyleniyor: "Enayi'yi kandırdım. Oysa, 18 kat'a bakmıştım."

Günümüzde de öyle değil midir? Kim kimi kandı-

ıyor, kimin eli kimin cebinde belli değil.

Şimdi sırada, Kemal Sunal filmlerinin birinden bir sahne vardır. Biliyorsunuz ki rahmetli Kemal Sunal, Türk sinemasının hem saflık noktasında hem de eleştirel anlamda ön plana çıkan usta bir sanatçısı idi. O, filmlerinde hem güldürür hem de düşündürürdü. Yine bir filminde sade bir vatandaş canlandırıyordu. Hangi nedenle gitmişti, orada ne arıyordu, kimi görmek istiyordu bilinmez. Rol icabı yolu bir plaja düşmüştü. Gitmişti gitmesine de, kıyafeti plaj için hiç de uygun değildi. Yaz sıcağında; Başında kasket, sırtında kışık bir ceket, ayağında "Adana şalvarı" diye tanımlanan frenk ipi (pamuklu dokuma) bir şalvar vardı. Yarı çıplak yatanların arasında dolaşırken, insanların bakışlarından rahatsız olmuştu. Ve kendi kendine şöyle söyleniyordu. "Allah Allah, niye bakıyorlar ki bana, çıplak olan benmişim gibi."

Bu durum, sanki günümüzü özetliyor. Toplumda, haklı ve dürüst olanlar eleştiriliyor ve dışlanıyor. Haksız ama güçlü olanlar ise alkışlanıyor. Sözün bittiği yer.

Son hikayemiz, fabl sanatından bir örnektir.

Olay, bir ormanda geçmektedir. Birgün, kurt ile eşek bir konuda anlaşmazlığa düşerler. Kavgaya büyür. Sonunda, aralarındaki sorunu çözmesi ve hüküm vermesi için Kral Aslan'a başvururlar. Aslan, iki tarafı da dinledikten sonra çok fazla düşünmeden Kurt'u haksız (suçlu) bulur ve onu cezalandıracağını söyler. Kurt itiraz eder. Ve şöyle der: "Kral'ım neden bu kadar acele karar verdin? Oysa, haklı olan benim." Aslan'ın cevabı hem ilginç hem de ibret alınacak niteliktedir: "ben seni haksız olduğun için cezalandırmıyorum ki, eşek ile tartıştığın için cezalandırıyorum."

Kıssadan hisse...

Ne demiş atalarımız? "Söz gümüş ise, sükut alındır."

Son olarak, Hz. Mevlana'nın şu uyarısını hatırlatalım:

"Kör cehalet çirkefleştirir insanları

Suskunluğum asaletimdendir

Her söze verilecek bir cevabım vardır

Lakin, bir lafa bakarım laf mı diye

Bir de söyleyene bakarım, adam mı diye."

Kalın sağlıcakla... Allah'a emanet olunuz.

ALİ KÜÇÜKDAĞLI

E. Eğitimi, İlahiyatı, Dergimizin Başyazarı.

Güler Misin Ağlar Mısın?

*Zulmet insanlığı boğdu.
Çıkarıcıya fırsat doğdu.
Hırsızlar kahraman oldu.
Güler misin, ağlar mısın?*

*Haklı haksız belli değil.
Terazi ölçülü değil.
Dikeni sev gülü değil.
Güler misin, ağlar mısın?*

*Çıplaklıktır moda olan.
Ar namustur feda olan.
Lüks yaşıyor geda olan
Güler misin, ağlar mısın?*

*Topçu isen baş tacısın.
Popçu isen dertlerin ilacısın.
Karlı dağın yamacısın.
Güler misin, ağlar mısın?*

*Ey Mer'aşı yazma artık.
Moralini bozma artık.
Düzeltilmek zor kızma artık.
Güler misin, ağlar mısın?*

*Ali Küçükdağlı
10 Ağustos 2026 Ankara*

Prof. Dr. İsmail Hakkı ÜNAL

İKTA-DER tarafından gerçekleştirilen 06/06/2026 tarihli İletişim/sizlik Çağında Aile ve Gençlik başlıklı panel sunumudur.
Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi E. Dekanı

Dinimiz Nasıl Bir Aile İstiyor?

Giriş

İslam Din’inde aile kurumunun temeli Kur’an ve Hz. Peygamber’in Sünneti gibi iki ana kaynağa dayanır. Zamana, şartlara ve bölgesel özelliklere göre değişkenlik arz eden unsurların dışında aile ile ilgili temel ilkeler hep bu iki kaynaktan elde edilmiştir. Kur’an’da evlilik, aile ve bununla ilgili hukûkî düzenlemelere yer veren iki yüz civarında ayet İslam Dininin bu kuruma ne denli önem verdiğini gösteren bir işarettir. Bu önem, birçok ayetin, aileyle ilgili hukûkî sorunlara detaylarına kadar yer verip çözüm yolları göstermesinden de anlaşılabilir. Kur’an, çocukların emzirilme süresinden ana-babaya saygıya, aile içi tartışmalardan boşanmaya kadar bize canlı bir aile tablosu sunar. Kur’an’ın evlilik ve aile kurumuyla ilgili hukûkî düzenlemeleri içeren ayetleri okunurken, bunların öncelikle ataerkil yapıya sahip bir topluma hitap ediyor olduğunu gözden uzak tutmamak gerekir.

1. Aile İnsanlık Tarihinin En Eski Toplumsal Yapısıdır.

Toplumun en temel birimi, sosyal yapının çekirdeği olan aile insanlık tarihiyle yaşıt bir kurumdur. Kur’an’a göre ilk insan yalnız bırakılmamış, Hz. Âdem’in yanı sıra eşi de yaratılmıştır.* “Ey Âdem! Sen ve eşin(zevcin) cennette kalın”* buyuran Allah böylece, Hz. Âdem’in eşiyle beraber bir aile oluşturduğuna işaret etmektedir.

2. Cinsler Arası İlgî Yaratılış Hikmetidir.

Erkek ve kadının birbirine ilgi duyması, nesillerin devamını ve toplumsal kaynaşmayı sağlayan bir yaratılış gerçeğidir: “Ey insanlar! Sizi tek bir candan yaratan, ondan da eşini var eden ve ikisinden birçok erkekler ve kadınlar üreten Rabbinize karşı saygılı olun...”* “İçinizden kendileriyle huzura kavuşacağınız eşler yaratıp aranızda sevgi

ve rahmet var etmesi O’nun varlığının belgelerindendir. Bunlarda düşünen toplum için dersler vardır.”*

3. Evlilik İlâhî Bir Takdir ve Emirdir.

Cenabı Hak bekarların evlendirilmelerini emretmiş,* evlenme imkanı bulamayanların ise evleninceye kadar iffetlerini korumalarını istemiştir. Peygamber Efendimiz de bu doğrultuda, “evlenmeye gücü yetenlerin evlenmesini tavsiye etmiş, bunun, gözü ve namusu haramdan en iyi koruyan şey olduğunu bildirmiştir.* Ayrıca dengi bulunan gençlerin evliliğinin geciktirilmemesini istemiş,* hiç evlenmek istemeyenlerin bu taleplerini uygun bulmamıştır.* Allah Rasûlü’nün bildirdiğine göre, Cenabı Hakk’ın iki cins arasında takdir ettiği bu beraberliği kuran eşler, gayri meşrû yollardan ve günahdan kendilerini korudukları için, ailevî ilişkilerinden bile ibadet sevabı kazanacaklardır.* İlgili ayet ve hadislerden hareketle evliliğin, herhangi bir mazereti olmayanlar için ihtiyârî bir iş olmadığını söylemek mümkündür.

4. Evlilik Tarafların Özgür İradelerine Dayanır.

Ergenlik çağına gelmiş akıllı insanları mükellef sayan, tercih ve tasarruflarında özgür bırakan İslam Din’i, evlilik gibi çok önemli bir karar için de son sözü kişilerin iradelerine bırakmıştır. Cenabı Hak, sorumluluğun şahsî olduğunu* ve herkesin ancak kendi yaptığının karşılığını göreceğini* bildirir. Allah Rasûlü de, babasının zorla evlendirdiği şikâyetiyle kendisine başvuran bir kadını kocasından ayırmış ve onu istediği kişiyle evlendirmiştir.* Hz. Peygamber’in, kendi kızlarını, onların onayını aldıktan sonra evlendirdiği de bilinmektedir.*

*Nisâ, 1.

*Rûm, 21.

*Nur, 32.

*Buhârî, Nikah, 3.

*Tirmizi, Salat, 13.

*Müslim, Nikah, 8; Nesâî, Nikah, 4.

*Ebû Davud, Edeb, 160.

*Necm, 38-39.

*Câsiye, 22.

*Ahmed b. Hanbel,

*Müsned, I, 364.

*A.g.e. VI, 78.

*Nisâ, 1.

*A’raf, 19.

5. Evlilik Dışı Cinsel İlişkiler Yasaklanmıştır.

Kur'an'da, zina başta olmak üzere, bütün gayri meşrû ilişkiler ve ona götüren yollar yasaklanmıştır.* “Zina'ya yaklaşmayın” buyuran Allah, onu çok çirkin ve kötü bir yol olarak nitelemiş,* eşcinsel ilişkiye girenleri ise Hz. Lut'un ağzından “haya-sız, haddi aşan ve cahil kimseler” olarak vasıflandırmıştır.

6. Aile İffet, Güven ve Sadâkat Temeli Üzerine İnşâ Edilmiş Bir Binâdır.

“Evlenme imkanı bulamayanlardan, Allah'ın lütfuyla bu imkanı elde edinceye kadar iffetlerini korumalarını” istemesi* Cenabı Hak'ın, evliliği, iffeti korumanın bir vasıtası kabul ettiğini göstermektedir. Çünkü, zina gibi büyük bir günahı uzak durarak affı, yani temiz kalabilmek ve meşru olanla yetinmek, büyük ölçüde evlilikle mümkündür. Cenabı Hak iffet yükümlülüğünü kadın ve erkeğe hiçbir ayırım yapmadan yüklemiş, mü'min erkek ve kadınların gözlerini ve namuslarını haramdan korumalarını ayrı ayrı emretmiştir.* İslam Dini kadının iffetine yönelik isnad ve iftiralar konusunda da adeta pozitif ayrımcılık yaparak, erkeklere yönelik bu tür iftiralarda ceza öngörmediği halde, kadına yönelik iftiralar için oldukça ağır bir ceza getirmiş, ayrıca bu kişilerin şahitliklerinin ebediyen kabul edilmeyeceğini bildirmiştir.* Peygamber Efendimiz de “kadını kocası aleyhine kışkırtan bizden değildir”* buyurarak aile içerisindeki güven ortamını bozmaya çalışanları uyar-mıştır.

7. Eşler Karşılıklı Haklara Sahiptir.

Kur'an-ı Kerim, “erkeklerin kadınlar üzerinde bulunan hakları gibi, kadınların da erkekler üzerinde hakları bulunduğunu”* belirtmektedir. Prensip olarak, ailesine bakmaktan sorumlu olan koca bu konudaki ihmalden dolayı Hz. Peygamber'in şu ikazına muhatap olmuştur: “Bakmakla yükümlü olduğu kimseleri ihmal etmesi kişiye günah olarak yeter.”* Buna karşılık onun “Allah rızasını gözeterek ailesi için yapacağı harcama sadaka sayılacak* ve eşinin ağzına koyduğu bir lokma bile sevap hanesine yazılacaktır.”* Allah Rasûlü'nün evinde ne yaptığı sorusuna Hz. Aişe'nin “kendi ailesinin işiyle ilgilenir, vakit gelince namaza çıkardı”* şeklinde verdiği cevap, Peygamber Efendimizin üzeri-

ne düşen ailevi sorumluluğu yerine getirdiğini göstermektedir.

8. Evlilik Ast-Üst İlişkisi Değil Dost İlişkisidir.

Cenabı Hak, mü'min erkek ve kadınları birbirlerinin dostları olarak nitelemiş ve onların, birbirlerine iyiliği tavsiye etmek ve kötülükten sakındırmakla yükümlü olduklarını bildirmiştir.* Ayrıca eşleri, birbirlerinin mahremiyetlerini örten bir elbiseye benzetmiştir.* Erkek ve kadınların dostluklarını en iyi gösterecekleri yer şüphesiz aile yuvasıdır. Koca, karısının âmiri değil eşidir. Hiyerarşik yapı dostluğa ve samimiyete engel olur. Kur'an, erkekleri eşlerinin âmiri değil, kayyûmu, yani, hâmisî, gözetip kollayan ve işlerinin takipçisi olarak nitelendirmiştir.* Peygamber Efendimiz de erkeği ailesinden sorumlu, kadını da evinden sorumlu bir çobana benzetmiştir.* Ailesini korurken öldürülen kimse-nin şehit sayılacağı müjdesini veren de odur.*

(Devam edecek)

*İlgili ayetler için
bkz. Nisâ, 15-16; İsrâ, 32;
*Nur, 2, 3, 30, 31; Furkan,
68.
*İsrâ, 32.
*A'râf, 81; Neml, 55.
*Nur, 33.
*Nûr, 30-31.
*Nûr, 4.
*Ebû Dâvud, Talak, 1.

*Bakara, 228.
*Ebû Dâvud, Zekat, 45.
*Müslim, Zekat, 48.
*Buhârî, İman, 41.
*Buhârî Ezan, 44.
*Tevbe, 71.
*Bakara, 187.
*Nisâ, 34.
*Müslim, İmâre, 20.
*Nesâî, Muhârebe, 23.

Şakir DİCLEHAN

Akademisyen, Yazar, Edebiyat Araştırmacısı

Necip Fazıl-Sezai Karakoç İlişkisi

Yirminci yüzyıl Türkiye'sinde, düşünce hayatına yön veren ve idealist bir gençliğin oluşmasında büyük emeği geçen Necip Fazıl'ın oldukça önemli bir yeri vardır. Düşünce, şiir, tenkit ve polemikle-riyle edebiyat dünyasında ses getiren Üstad'ın en yakınında bulunanlardan biri ve belki de en başta geleni Sezai Karakoç'tur kuşkusuz. Bu nedenle, onun gözlem ve değerlendirmelerinin tarihe ışık tutacak nitelikte ve tanıklık edecek türden olduğundan, bunları dile getirmekte büyük yararlar vardır. Bu konu, yalnızca iki büyük şairin biyografik yakınlığını değil, aynı zamanda düşünce ve edebiyat tarihinde "üstad-talebe", "vefa", "medeniyet tasavvuru" ve "fıkrî devamlılık" meselesini anlamak bakımından da oldukça önemlidir.

Sezai Karakoç'un daha ortaokul çağlarında iken Maraş'ta okuduğu 1944 yılında, Büyük Doğu Dergisi'nin duvarda gördüğü afişiyile bir tutku ve tiryakiliğin ömür boyu sürmesi, çok az insana nasip olacak bir vefa ve bağlılık örneğidir. Gaziantep'te lisedeyken Necip Fazıl'a mektuplar yazan ve haberleşen Karakoç'un ilk şiiri, 300 şiir arasında birinci gelir ve Büyük Doğu Dergisinde (1950) yayımlanır. Girdiği Mülkiye (Siyasal Bilgiler Fakültesi) sınavlarını kazanınca, bunu fırsat bilerek Necip Fazıl'ı İstanbul'da ziyaret eder. Moda'daki evine kahvaltıya davet edilir. Karakoç, daha 19 yaşında iken ve yükseköğrenimini sürdürdüğü Ankara'da ünlü Monna Rosa şiirini yazar.

Büyük Doğu Dergisi'nde hasbi çalışan, sanat ve edebiyat sayfasını hazırlayan Karakoç, derginin çıkarılmasında çok büyük emekleri olmuş ve yardımları dokunmuştur. Necip Fazıl, Ankara'ya gittiğinde çoğu zamanlarında beraber olmuş ve Üstad'ın en sıkıntılı anlarında vefalı bir insan

olarak yanında yer almayı bir görev bilmiştir.

Sezai Karakoç'un, Üstada olan bağlılık ve saygınlığının ömür boyu sürdürdüğü, zaman zaman yol kazaları olsa da bunların kısa sürede aşıldığı görülmektedir. Mülkiye'de oldukça başarılı bir öğrenci olan Karakoç, Haziran ayındaki (1954) sınavlarından sonra mezun olacağını düşünerek sevinmektedir. Fakat beklenmedik bir durumla karşılaşır: Üstad, ondan en kısa zamanda İstanbul'a gelip kendisine yardım etmesini istemektedir. Genç şair, son sınavlarının yaklaştığını söylese de kâr etmez ve gücü üstadı iknaya yetmez. . Kısakürek: "Olmaz. Hemen gel. Bu bir emirdir" der. Karakoç, usta şairi gücendirmekten endişelenir, bundan ötürü onun bu teklifine karşı çıkamaz. Hepsî sözlü olan sınavlarını rapor alarak Eylül ayına bırakır. Mezuniyeti, bir yıl kayıpla 1955 senesine kalır. Öte yandan babası, kendisine danışılmadan alınan bu kararı tasvip etmese de, yine verdiği sözü tutması, İstanbul'a gitmesi gerektiğini söyler. Karakoç, daha sonra Büyük Doğu idarehanesine gittiğinde, Üstad'ın kendisine verdiği emri unuttuğunu fark eder. Bunu kendisine hatırlattığında Kısakürek: "Unutmuşum sana söylediklerimi, ama iyi ki geldin." diyerek sevinir.

Üstad Necip Fazıl'a Büyük Doğu Dergisinin çıkarılmasında büyük yardımları dokunan Karakoç'u, birlikte çalışma ve dergiyi belli bir dönem içinde çıkarma süresi boyunca kendisini Feneryolu'nda oturduğu köşkte misafir eder. Karakoç, köşkün kütüphanesinde yatıp kalkar, uyur, sabah üstadıyla beraber vapurla Sirkeci'ye iner. İkili, Nuruosmaniye'deki matbaada yoğun bir şekilde çalışmalarını sürdürürler.

Dergiyi hazırladıkları bir akşam Necip Fazıl, bazı yazı ve resimleri sadık yardımcısına gösterir ve bunların tehlikeli olup olmadığı konusundaki fikrini sorar. Eleştiri dozu yüksek olan bu resimlerde dönemin önde gelen siyasetçileri ve patriği samimi bir havada gösterilmiştir.

Karakoç, resimlerin tehlike arz edeceğini açık bir şekilde Üstad'a söyler. Bunun üzerine Kısakürek hiddetlenir: "Dergi'nin bu döneminin, yani onuncu sayısını (1954) hazırlarken Üstat kendisine, hazırlanan yazıları ve resimleri göstererek sorar:

"Sence bir tehlike var mı?"

Karakoç da: "Herhalde dergiyi kapatırlar" der.

Kapakta bir iskelet, kafatasında kanayan bir ay yıldız, kafanın üstünde bir iskemle ve iskemlenin üstünde de altı köşeli bir yıldız vardır. İçerde de Menderes'le İstanbul valisi Fahrettin Kerim Gökay ve Patrik Atenagoras'ı samimi bir havada gösteren resimler vardır. Daha başka resim altları ve yazıları da göz önünde bulundurarak böyle söylemeyi ve düşüncelerini açıklamayı yeğler Karakoç. Üstad, birden kızgınlıkla: "Ben bir aslandı, beni fareye çevirdiniz" der.

Necip Fazıl, gözü pek bir insandır. Aynı zamanda büyük bir cesaret ve taşkın bir mizacın sahibidir. Benimsediği düşünceleri yüksek sesle haykırdığı için defalarca hapiste yatmak zorunda kalır. Bu olumsuz durum, onu olduğu kadar dostlarını da üzümüştür hep. Onlar, usta şairin hırpalanmasına mani olabilmek için devamlı olarak "itidal" tavsiye etmişlerdir kendisine.

Karakoç'un, Dergi'deki yazı ve resimler hakkındaki değerlendirmesi, Üstad'a hatırlatıldığı için sinirlenmiştir. Ertesi gün Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın buyruğu üzerine Büyük Doğu Dergisi bütün bayilerden toplatılır. Karakoç, şairin tutuklanacağını düşünerek endişeye kapılır fakat beklenen olmaz. Yalnızca Dergi kapatılır.

Necip Fazıl, bir taraftan İstanbul'da Büyük Doğu Dergisini çıkarırken, öbür yandan sık sık Ankara'ya gitmeyi de ihmal etmez. Karakoç'un anlattığına göre: "O kış, (1955) durmadan yağmur, kar yağıyor, incecik bir pardösü içinde ben titreyerek ya Meydan Palas'a, ya Osman Yüksel'in kitabevine Üstad Necip Fazıl Bey'i görmeye giderdim. Bugün Türkiye'nin iklimi değişmiştir. Ne o yağışlar, ne o soğuklar kalmıştır." Karakoç o zamanlar çok zayıf-

tır, üşür durur. Ama bu durum, onu dolaşmaktan alıkoymaz. Karakoç'un, "Yağmur Duası" adlı şiiri, adeta Ankara'nın o günlere ait bir fotoğrafı, bir tasviri gibidir:

"Bir yağmur bilirim, bir de kaldırım

Biri damla damla alnıma düşer

Ne şehir ne deniz kokan gemiler

Bir yağmur bilirim, bir de kaldırım"

Necip Fazıl Kısakürek'in "Kaldırımlar" isimli şiiriyle karşılaştırıldığında bu şiir, hem tema ve hem de duygu olarak birbirinde çok benzediği açık bir şekilde görülmektedir.

Vefa Örneği Bir İnsan: Sezai Karakoç

Sezai Karakoç'un Necip Fazıl'a karşı vefası dillere destandır. İşte bir örnek... Kendisi anlatır: "Bir gün de Necip Fazıl Bey'le birlikte, Ulus'taki Meydan Palas'ın salonunda otururken, üstad, Yenişehir'deki bir mağazada bir yelek gördüğünü, onu almağa heveslendiğini, mağaza sahiplerinin 52,5 lira istediklerini, kendisinin 50 lira verdiğini, fakat anlaşılmadıklarını söyledi. Bana "şu 50 lirayı al, o yeleği mutlaka al gel" dedi. Parayı alıp gittim. Aksilik bu ya, üzerimde 2,5 lira kadar para bile yoktu. Mağaza, iddialı bir mağazasıydı. 52,5 liradan bir kuruş aşağı inmedi. Fakülteye gidip borç bulmam için zaman kâfi gelmezdi. Yeleği almadan da gitmek istemiyordum otele. Bir büfeye atkımı rehin bırakarak borç aldım. Yeleği alıp yaya olarak otele döndüm. Üstad memnun oldu. Nasıl aldığımı da hiçbir zaman bilmedi."

Necip Fazıl'a olan Vefasına ikinci bir örnek ise onu kendisinden aktaralım. Karakoç anlatıyor: "Bir gün üstad, yine sıkışık durumu sebebiyle, bankalardan 3 aylık bonolarla aldığı borca beni de müteselsil kefil ve borçlu olarak imza atmamı rica etti. Onu kıramadım. Eğer ödeyemezse nasıl olsa ben öderim diye düşünmüştüm. Gününde ödenince de borç işi Teftiş kuruluna intikal etmez kanaatindeyim. Aylar geçti. Bonoların süreleri doldu. Bir yazı falan gelmedi. Her halde üstad ödemiştir dedim kendi kendime. O arada gazete çıktı. Üstadın elinde büyük para geçti. Daha sonra, yaz başlarında gazete kapandı. Bana, bankalardan, paraları faizleriyle ödemem için uyarılar gelmeye başladı. Bir şey söylemedim. Bir müddet gazeteye uğramadım.

O arada gazete kapanmış. Bir süre sonra da bana bankalardan Üstadın bonolarını ödemem için yazılar gelmeye başladı. Ödeyecek durumda değildim. Üstada mektup yazıp durumu bildirdim. Fakat herhalde onun da ödeyecek durumu yoktu ki, kâğıtlar gelmeye devam etti. Hatta bir gün, ben Beyoğlu Vergi Dairesindeyken İlhan Evliyaoğlu, Karaköy'deki Teftiş Kurulu odasından telefon edip bu kâğıtlardan birinin geldiğini bildirdi. "Necip Fazıl senin borcun" diye üsteleyerek günlerce üzüntüsünü çektim bu bonoların. Müfettiş muavini olmazsanız, önemli değil, maaşınızdan icra yoluyla keserler, olup biterdi. Fakat görevimiz buna müsait değildi. Hele o gün zihniyetine göre, Necip Fazıl'la bankalardan böyle bir borç para almış görünmemiz korkunç bir şeydi. Borç alacak kimsem de yoktu. Günlerce üzüntü içinde kaldığını gören annem, beni sıkıştırınca söylemek zorunda kaldım. Onlar da Ergani'den gelirken sattıkları ev eşyasının parasından ellerinden kalanı bana verdiler, maaşları da ekleyerek o borçları ödedim. Bugünün parasıyla hepsi 2500 - 3000 lira kadar bir paraydı. Çok bir para değildi. Ama olmayınca sıkıntı büyük olmuştu. Daha Sonraları üstad da: "bana gelmeyip de mektup göndermeye kızdım. Mektupları açmadan yırttım." demişti. Aradan bir zaman geçtikten sonra Üstad bu borcu öder.

Göklerin Çektiği Kartal

Her fâni varlık gibi Necip Fazıl da 1983 yılın 23 Mayıs'ında arkasından bıraktığı hatırı sayılır eserler (külliyat) ve fikir yönden yoğurduğu bir nesil bırakarak gözlerini hayata yumar. Üstat Necip Fazıl'ın vefatı üzerine lehte ve aleyhte birçok yazılar yazılmış ve

"Son günde olmasın dostum, çelengim top arabam
Yalnız alıp götürsün beni dört inanmış adam"

diyen Üstad'ın arkasından üzülen ve hayıflanmaların sayısı çoktur. Bunlar içinde, hatta en başında Karakoç'un yer aldığı rahatlıkla söylenebilir. Anlatıldığına göre Necip Fazıl'ın eşi Neslihan Kısakürek'e aktarılan yazılar ve kaleme alınan makalelerden en önemlisinin hangisi olduğunun sorulması üzerine, O da Sezai Karakoç'un yazdıklarına bakalım, en önemlisi, O, ne söylemiş ve ne yazmıştır acaba?"

İnişli ve çıkışlı süren karşılıklı ilişkiler Necip Fazıl'ın ölümüne kadar sürer. Hatta Necip Fazıl'ın

vefatı üzerine, "Göklerin Çektiği Kartal" başlıklı en güzel yazıyı kaleme alır Sezai Karakoç.

Aslında bu beraberlikleri, bir yürüyüştür. Çağ içinde bir mesaj yürüyüşüdür adeta. Her yürüyüş gibi, durma, duraklama, dinlenme ve mola verme anları vardır ve bu durum, normal kabul edilmelidir. Yol, çok engebeli, çok dalgalı ve çok pürüzlü olmasına karşılık, vefasıyla ve sadakatiyle Karakoç, bu engelleri aşmayı başarmıştır her zaman.

Yazının başlığı "Göklerin Çektiği Kartal"dır. İşte eskilerin nazım diliyle kaleme aldıkları, Karakoç'un ise güçlü ifadelerle nesir halinde yazdığı mersiye. "Altmış yıl durmadan dinlenmeden bin bir çile için de, eserler vererek, mücadeleler yaparak milletin var oluş savaşında yerini alan bir millet büyüğü, düşünce ve edebiyat hayatımızın dinmez ve sinmez kalemi yerinden oynamaz üslubuyla kendini edebiyat tarihine hakk eden (yazdıran) kalem, Üstad Necip Fazıl, aramızdan sıyrılıp âdete bir kuş gibi uçup gitti.

Fanilik arkadadır artık. Dev sulara karşı bir ömür boyu girilmiş kollar düştü.

Ve yüz yılımıza şeref olan şiir saati, durdu. Ve doğru iyi ve güzel için yükselen ses sustu. Yankıları çağların ufkunda çınlayacak. İslam'ın onuru için çağın çelik yüzüne karşı koyan elmas kas, gevşedi..."

Sezai Karakoç, kendi düşünce sistemini kurmuş bağımsız bir mütefekkir olmasına rağmen, Necip Fazıl'ın üzerindeki ilk ve derin tesiri hiçbir zaman inkâr etmemiş, bunu hayatının sonuna kadar saygı ve minnetle anmıştır. Aynı şekilde, iki isim arasındaki yöntem farklılıklarının kişisel bir çekişmeye dönüşmemesi de bu ilişkinin olgunluğunu gösteren önemli bir noktadır.

Karakoç, Necip Fazıl'ın sert polemiklerini benimsemez. Günlük siyasetin dışında kalmayı tercih eder. Daha sessiz bir mücadele yürütür. "Diriliş Nesli" kavramını geliştirir. Necip Fazıl ise doğru-dan siyasal mücadele içinde yer alır. Dolayısıyla ayrılık yöntemdedir. Temel hedeflerde değildir.

Şiir Anlayışındaki Ortak Noktaları:

İkisinde de metafizik, ölüm, Allah, peygamber sevgisi, insanın yalnızlığı, medeniyet, ve tarih ana temalardır. Fakat Necip Fazıl daha dramatik, Karakoç ise daha sembolik ve metafizik imgelerle şiirini süsler.

Necip Fazıl da Karakoç'u sıradan bir genç şair olarak görmez. Onun yeteneğini erken fark eder. Büyük Doğu çevresindeki birçok genç arasında Sezai Karakoç'un ayrı bir yeri olduğu çeşitli hatıratlarda dile getirilmiştir. Her ne kadar Karakoç sonradan kendi dergisini (Diriliş) çıkarsa da Necip Fazıl bunu bir kopuş olarak değerlendirmez. Bu da ilişkinin olgunluğunu gösterir.

Büyük Doğu'dan Dirilişe uzanan çizgide buluşmaları çok sevindirici bir durumdur. Necip Fazıl'ın temel kavramı Büyük Doğu iken, Karakoç'un temel kavramı Diriliş'tir. Aralarında benzerlikler vardır. İkisi de İslam medeniyetini merkeze alırlar. Batı karşısında özgüvenli bir duruş sergilemek isterler. Maneviyatı önceleyen bir toplum tasavvuru peşindedirler. Sanatın imanla ilişkisini önemserler. Ancak yöntem bakımından ayrılırlar. Necip Fazıl daha mücadeleci, daha sert ve haşin, daha polemikçi, daha siyasîdir. Sezai Karakoç ise, daha metafizik, daha medeniyet merkezli, daha şiir ağırlıklı ve daha uzun vadeli bir kültür inşasının peşindedir.

Hayranlıktan fikrî yakınlığa doğru uzanan yolculukta, Karakoç'un üzerindeki ilk etki şiirdir. Necip Fazıl'ın Çile, Sakarya Türküsü, Esselâm ve Büyük Doğu ideali, genç Karakoç'u derinden etkiler. Ancak Karakoç hiçbir zaman Necip Fazıl'ın şiirini taklit etmez. İlk şiirlerinde bile kendine özgü imgeler görülür. Bu yüzden birçok edebiyat araştırmacısının vardığı sonuç: Necip Fazıl, Sezai Karakoç'un kapısını açmıştır; fakat Karakoç o kapıdan geçtikten sonra kendi evini inşa etmiştir.

Anlamlı Bir Hatıra

Karakoç'un şairliğe ilk adım attığı günlerde görevi gereği bir müfettişle çalışırken, söz şiir ve edebiyata gelir. Gerisini Karakoç'un kendisinden dinleyelim: "Yanımda bulunduğunu müfettiş, bir ara, yayınlanmış, yayınlanmamış bütün şiirlerimi görmek istedi. Ben de verdim. İade ederken: "şarklı olduğun belli. İçinde çok Kurşun kelimesi geçiyor" dedi. Oysa bu şiirlerde görülen kurşunlar, başkalarına değil, sembolik olarak, ıstıbabını anlatmak açısından, şiirinin kahramanlarının kendisine yöneltilmiş kurşunlardı. Bazıları şiiri dikkatli yorumlayamadıklarından, onları, şiirlerde sözü edilmesi adet olan "sevgili"ye yönelik gibi görürler. Oysa silahın dönük olduğu yön, "sevgili"nin

değil "seven"in kalbidir.

"Benim aşkım uymaz öyle her saza;

En güzel şarkıyı bir kurşun söyler..."

Beytini bir tehdit gibi düşünmek, şiiri hiç anlamamak demektir. En güzel şarkıyı söyleyen kurşun, sevenin ölümünü getiren kurşunlar. Aynı şekilde:

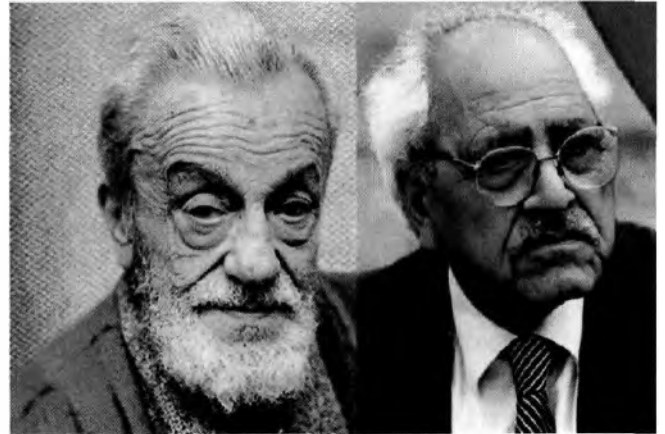
"Bir rüya, bir hançer, bir el, ve ve ve..."

Mısralarında ki hançer de, yine sevenin kalbine saplandığı hissedilen hançerdir.

"Bir kaza kurşunu bulur her yerde

Süvarisiz şaha kalkan atları"

Derken de, dizginsiz ve sınırsız sevginin sevene çıkardığı fatura anlatmak istemektedir. Ancak, şiirleri okuyan müfettiş, bu şiirleri, hep tehdit şeklinde anlamış olmalıydı ki, o şekilde konuşmuştu. Ben, düzeltme gereği bile duymadım. Çünkü: şiiri bu tür yorumlamaya başladınız mı, artık düzeltme imkânı kalmıyor demektir."

Editörün Notu: Necip Fazıl Kısakürek Kahramanmaraş'lı. Sezai Karakoç Diyarbakır Ergani'li. Diyarbakır Ergani'li olsa da "şiir ateşini Kahramanmaraş'tan almıştır." Zaten Şairin ortaokul yılları Kahramanmaraş'ta geçmiştir. Bu yıllar yani bir şair için çocukluk yılları önemlidir. Ve Sezai Karakoç için Kahramanmaraş mühim bir şchirdir. Kahramanmaraş Necip Fazıl Kısakürek için de mühim bir şchirdir.

Ali ŞAHİN

Tarım ve Orman Bakanlığı, Ziraat Yük. Müh./ Uluslararası İlişkiler/ Sosyolog

Anadolu'da Yaylacılık ve Yayla Kültürü

Yaylacılık Anadolu insanının geçmişten günümüze kadar gelen bir gelenek ve bir hayat tarzıdır. Bu kültür ata kültürü olarak bizlere ulaştırılmıştır. Yaylacılık kültürü genel anlamda her yörenin iklim yapısına göre değişse de ana amaç hayvancılığa dayalı yaylacılık ve sıcak iklimin zorunlu hale getirdiği insanların sıcaktan korunmak amaçlı rakımı yüksek olan bölgelere taşınmasıdır. Bu kültür ata kültürü olarak bizlere ulaştırılmıştır. Daha da devam ettirmek, yaşatmak biz Anadolu insanının en asli görevidir. İnsanlar yaşadıkları müddetçe yılda bir bu geleneği yaşarlar ve yaşatırlardı.

Türk kültüründe yaylalar; doğanın güzelliğini, göç hayatını ve destansı kahramanlıkları anlatan çok önemli yerlerdir. Unutulan geleneklerimizden biri de yayla göçleridir. Kültürümüzde köklü bir yere sahip olan yayla göçleri artık çok az yaşanır oldu. Geçmişte kulak, yaylak, mezra, oba diye adlandırılan yöre isimleri de unutuldu. Yaylaların türkülerimizde, şiirlerimizde ve destanlarımızda büyük yeri vardır.

Yaylalar, göçerlerin hayvanlarıyla hayatlarını sürdürdükleri ve bozkır medeniyetinin tesis edildiği mekânlardır. Yaylacılığın merkezinde insan var gibi görünse de esas itibarıyla yaylacılık hayvancılık üzerine inşa edilmiştir. Kültürlerin oluşmasında göçerliğin ve hayvancılığın önemli fonksiyonlara sahip olduğu bilinmektedir. Bozkırlar asırlar boyu insanların yaşam alanı olarak kullanılmıştır. İklim şartlarının oldukça zorlu olduğu bozkırlarda yaşamak büyük bir beceri gerektirmektedir. Yaylaları mesken tutan göçerler asırlarca bu arazilerde yaşamayı ve hayatlarını sürdürmeyi başarmışlardır.

Çocukluğumuzda, Cemreler bitince yaylalar için hummalı bir telaş başlardı. Kıl çadırlar önce dam üstüne serilir yırtıklar ve söküklükler dikilerek onarılırdı. Eskimiş, gevşemiş ve dağılmaya yüz tutmuş yapı veya eşyalar için kullanılan ve halk arasında kağşak denilen ağaçtan yapılan kuzular için özel

bir alan yapmak için 1-1,5 m boyunda ve parmak kalınlığında ağaç dallarından yapılan 'kağşak'ların eksikler tamamlanır ipler iyice sınıksız bağlanarak sağlamlaştırılırdı. Çadırları ayağa kaldırmak için ağaç direkler hazırlanır, kazıklar tamamlanırdı. Sabah erkenden kalkılır at ve eşeklere yükler yüklenir ve yola koyulurdu. Daha önce belirlenen çadır yerlerine yükler indirilerek çadırlar hemen kurulur sayılı olan eşyalar yerleştirilirdi.

Yaylalar; görünenin şiiri, görünmeyen fotoğrafı gibidir. Gündüzleri, börtü böcek, envai çeşit çeşit, renk renk çiçek, çocuk sesi, su sesi, kuş sesi, koyun, kuzu, oğlak, buzak sesi, köpek havlaması, at kişnemesi birbirine karışarak, tertemiz hava, berrak masmavi gökyüzü altında, yemyeşil çayır ve çimenlerin olduğu, geceleri ise sessizlik, dinginlik, parlak yıldızların şöleni altında mışıl mışıl doyumsuz bir uykunun çekildiği, Allah'ın nimetlerinin sergilendiği mutluluk tablosu gibidir. Konu komşu birbirine yardım etmek için yarışır. Duygular saf, bedenler temiz, kişilikler sağlam, edep, haya, saygı, sevgi, dostluk, samimiyet vazgeçilmez değerlerdi. Yaylalar çok şeye sahip olan değil, az şeye ihtiyaç duyan insanların mutlu olduğu yerlerdi.

Traktör tıkırtısı ve televizyon cızırtısının duyulması ile birlikte yaylalar terk edilerek sanayi devriminden nasibini alarak yenik düşmeye başladı. Anılarda, fotoğraf karelerinde kaldı. Alın teri ve emeğin olduğu doğal, taze, leziz, kokusu, rayihası hoş ve tadı olan ürünler vardı. Zamanla yaylalar terk edilince katkısı çok olan, Fabrikasyon Taylorizmin, Fordist üretim (seri ve bant üretim şekli) ürünleri yer aldı. Gıdanın raf ömrü uzadı, insanın saf ömrü kısaldı. Ürünler ne kadar biçimleniyorsa, tüketimde o kadar biçimsizleştiği dönem başladı. Rençberin yerini tüccar aldı. Üretimden tüketim safhasına geçildi. 'Modern insan', önce "emeğine yabancılaştı" sonra Max Weber'in dediği gibi "Demir Kafes"e hapsedildi.

Bora DURMUŞJeoloji Mühendisi, MTA Kurumu

Kritik Mineraller Yeni Petrol Mü?

Petrol, yirminci yüzyılın sanayi düzenini, ulaşırma ağlarını ve devletler arasındaki güç ilişkilerini uzun süre biçimlendirdi. Bugün lityum, bakır, grafit, kobalt ve nadir toprak elementleri için benzer bir rol tartışılıyor. Elektrikli araçlardan veri merkezlerine, enerji şebekelerinden savunma sistemlerine uzanan üretim alanları bu girdilere daha fazla ihtiyaç duyuyor. Bu nedenle “kritik mineraller yeni petroldür” sözü geniş bir karşılık buluyor.

Bir mineralin kritik sayılması jeolojik nadirliğine bağlı sabit bir özellik değildir. Ekonomideki kullanım alanı, tedarik riski, ikame süresi ve olası kesintinin sanayi üzerindeki maliyeti birlikte değerlendirilir. Bu yüzden ülkelerin listeleri aynı olmaz. Savunma, enerji, dijitalleşme veya ileri üretim hedefleri değiştikçe öncelikler de değişebilir. Kritiklik, doğanın verdiği değişmez bir etiket olmaktan çok, ekonomik yapı ile güvenlik ihtiyacının kesiştiği bir politika değerlendirmesidir. Bu ayrım, devletlerin yatırım ve stok kararlarını doğrudan etkileyen temel ölçüttür.

Benzetme bütünüyle temelsiz sayılmaz. Üretimin ve işleme kapasitesinin belirli ülkelerde yoğunlaşması, ticaret kararlarını ekonomik baskı aracına dönüştürebiliyor. Bir ihracat kısıtlaması, başka kıtalardaki fabrikaların maliyetini artırabilir, tesli-

matları geciktirebilir ve yatırım planlarını değiştirebilir. Çin’in 2025’te bazı nadir toprak elementlerinin ihracatını lisansa bağlaması, tedarik zincirinin dış politika hesaplarından ayrı düşünülmemeyeceğini yeniden gösterdi.

Yine de petrol ile kritik mineralleri aynı ölçüyle değerlendirmek yanıltıcıdır. Petrol yakılarak tüketilir ve düzenli biçimde yeniden tedarik edilmesi gerekir. Mineraller ise bataryaların, motorların, elektronik cihazların ve türbinlerin içinde yıllarca kalabilir. Toplama ve ayrıştırma altyapısı geliştirildiğinde geri dönüşüm ikincil arz sağlayabilir. Her mineralin kalite standardı, işleme yöntemi, kullanım alanı ve ikame imkânı da farklıdır. Ortak bir piyasa mantığı bütün mineral gruplarını açıklamaya yetmez.

Asıl mesele yer altındaki miktardan çok, değerlin hangi aşamada üretildiğidir. Kaynak, bulunduğu bilinen veya tahmin edilen jeolojik birikimi gösterir. Rezerv ise mevcut fiyat, teknoloji, hukuk ve işletme şartlarında ekonomik olarak çıkarılabilecek bölümdür. Üretim fiilen çıkarılan miktarı ifade eder. İşleme aşamasında cevher ayrıştırılır, rafine edilir ve sanayinin kullanabileceği malzemeye dönüştürülür. Bu kavramlar birbirine karıştırıldığında jeolojik potansiyel, mevcut sanayi gücü gibi sunulabilir.

Nadir toprak elementlerinin cevherden okside, metalden alaşıma ve mıknaşıma uzanan yolculuğu bu ayrımı görünür kılıyor. Her aşama başka bir teknoloji, sermaye yapısı, uzmanlık düzeyi ve çevresel yönetim kapasitesi gerektiriyor. Maden çıkaran ülke önemli bir tedarikçi olabilir. Ayırma teknolojilerini, ürün standardını, finansmanı, alım sözleşmelerini ve nihai üretimi yöneten aktör ise değer zinciri üzerinde daha geniş bir etki kurabilir.

Uluslararası Enerji Ajansının 2026 görünümünde, temel enerji minerallerinde en büyük rafinajcı ülkenin ortalama payının 2025'te yüzde 70'e ulaştığı belirtiliyor. Son yıllardaki arz artışının büyük bölümünün nikelde Endonezya, diğer başlıca minerallerde Çin kaynaklı olması da yoğunlaşmanın sürdüğünü gösteriyor. Yeni maden projeleri tek başına yeterli çözüm sunmuyor. Rafinaj tesisleri, üretim ekipmanı, teknik bilgi ve nitelikli iş gücü aynı hızla çeşitlenmediğinde bağımlılık zincirin başka bir halkasında devam ediyor.

Avrupa Birliğinin 2030 hedefleri bu nedenle çıkarma, işleme ve geri dönüşümü ayrı başlıklar altında ele alıyor. Birlik, yıllık stratejik ham madde tüketiminin yüzde 10'unu kendi sınırları içinde çıkarmayı, yüzde 40'ını işlemeyi ve yüzde 25'ini geri dönüşümden karşılamayı amaçlıyor. Bu oranlar jeolojik varlığın başlangıç noktası olduğunu, ekonomik güvenliğin ise üretim zinciri-

rinin devamında kurulduğunu anlatıyor.

Türkiye açısından tartışmanın rezerv büyüklüğüne sıkışması verimli değildir. Beylikova önemli bir cevher kaynağı ve teknolojik öğrenme alanı sunuyor. Fakat gerçek ilerleme, ürün sağlığı, üretim maliyeti, çevresel performans, yerli ara ürün kapasitesi, nitelikli insan gücü ve kalıcı müşteri ilişkileri üzerinden ölçülmelidir. Milli İstihbarat Akademisinin çalışmasında önerilen rezerv doğrulama, ölçeklenebilir rafinasyon, manyetik alaşım araştırmaları ve geri kazanım hatları bu bakımdan dikkate değer bir çerçeve oluşturuyor. Türkiye'nin önünde üç temel soru bulunuyor. Hangi kaynaklar ekonomik koşullarda üretime açılabilir? Çıkarılan cevherin ne kadarı ülkede işlenebilir? İşlenmiş malzeme hangi yerli teknolojik ürüne dönüşebilir? Bu sorulara açık cevap verilmeden jeolojik büyüklüklerin stratejik güç olarak sunulması erken olur.

Kritik mineraller petrolün yerini alan tek bir emtia grubu oluşturmuyor. Daha parçalı, teknoloji yoğun ve farklı bağımlılık biçimleri taşıyan bir düzen ortaya çıkıyor. Bu düzende güç, madenin bulunduğu yer kadar işleme bilgisinin, finansmanın, standardın ve nihai üretimin toplandığı merkezlerle bağlantılıdır. Türkiye için hedef, cevheri ihraç eden bir konumdan işlenmiş malzeme ve teknolojik bileşen üreten bir yapıya ilerlemek olmalıdır.

Kritik Mineraller Listesi

1	Antimon	19	Lityum
2	Arsenik	20	Magnezyum
3	Boksit	21	Manganez
4	Bari	22	Doğal Grafit
5	Berilyum	23	Nikel - pü sınıfı
6	Bismut	24	Niyobyum
7	Bor	25	Fosfat kaya
8	Kobalt	26	Fosfor
9	Koklaşabilir taş kömürü	27	Platin Grubu Metaller
10	Bakır	28	Skandiyum
11	Feldispat	29	Silikon metal
12	Kalsiyum florit	30	Stronsiyum
13	Galyum	31	Tantal
14	Germaniyum	32	Titanyum metal
15	Hafniyum	33	Tungsten
16	Helyum	34	Vanadyum
17	Ağır Nadir Toprak Elementleri	35	Uranyum
18	Hafif Nadir Toprak Elementleri	36	Toryum

Abdurrahman SAÇAK

Araştırmacı Yazar

Saçaklızâde Mehmet Efendi: Hayatı, İlim Anlayışı ve Saçaklı Ruhı

Saçaklızâde'nin torunlarından Abdurrahman Saçak: "Rahmetli babam Hacı Sadi Saçak ve kıymetli öğretmenim Yaşar Alpaslan'ın bana anlattıklarına göre, onun hayatındaki kesitler hâlâ bizlere büyük dersler veren anekdotlardır."

Saçaklızâde'nin hayatını baktığımızda, ilim öğrenmenin asla bir makam, unvan veya sıradan bir meslek edinme aracı olmadığını net bir şekilde görürüz. Okumak, öğrenmek, kendini geliştirmek ve en önemlisi öğrendiklerini hayatına naksetmek, onun yaşamının merkezinde yer almıştır. Nitekim geride bıraktığı kıymetli eserler, özellikle ilim çevrelerinde büyük bir takdirle karşılanan Tertîbü'l-'ulûm adlı çalışması, onun bu gayretinin en somut delilidir.

Eğitim hayatı

XIV. yüzyılın sonlarında Maraş'ta dünyaya gelen Saçaklızâde Mehmet Efendi ilim yolculuğuna ilk olarak Maraş'ta imam-hatip ve alim olan babası Ebu Bekir Efendi'den ders alarak başlamıştır. Babasının yanı sıra Hasan el-Meraşî'den de Kur'an ve kıraat ilimlerini tahsil etmiştir.

Maraş'taki ilk eğitiminin ardından Malatya'ya giden Saçaklızâde, Daredevî Hamza Efendi'den dersler almış, ardından tahsilini ilerletmek amacıyla

la et-Tibyân tefsirinin müellifi Ayıntablı Mehmed Efendi'nin ders halkasına katılmıştır. Bu iki üstatın eğitimini tamamladıktan sonra memleketi Maraş'a dönmüştür.

Eğitimine devam etmek üzere Şam'a giden Saçaklızâde, buradaki mutasavvıf alim Nablusî'den hadis ve tefsir dersleri almış, ayrıca tasavvuf yönünden de istifade ederek seyr-ü sulukunu tamamlamış ve icazet almıştır.

Hayattan Süzülen Güzellikler: Bir Yumurta ve Kul Hakkı Hassasiyeti

Saçaklızâde'nin dünyasında iman, dürüstlük, sadakat ve güvenilirlik en temel esastır. Ona göre insanın işlediği küçük bir hata bile diğer güzel amellerinin önüne geçebilir; çünkü mesele yapılan işin maddî büyüklüğü değil, o işte başkasının hakkının bulunup bulunmadığıdır. Bu derin hassasiyeti anlatan en manidar hâdise, şu meşhur rivayettir:

Saçaklızâde bir süre memleketinden ayrılarak Hicaz ve Halep taraflarına gider. O yokken şehirde idare makamında bulunan bir kişi tarafından halktan her haneden birer yumurta istenir. Toplanan yumurtalar bir yerde biriktirilir ve ertesi gün herkesin gelip oradan rastgele birer yumurta alması söylenir; halk da denileni yapar.

Bir süre sonra memleketine dönen Saçaklızâde'ye şehir halkı zor bir mesele için gelerek dua ister. Hoca duayı kabul eder ancak bu defa beklenen netice gerçekleşmez. Sebebinin sorgulayan Saçaklızâde, halkın anlattığı yumurta hikâyesini dinleyince durumu hemen kavrar ve şu tarihi tespiti yapar:

"Ey kıymetli hemşerilerim! Siz oraya birer yumurta bıraktınız, sonra gidip birer yumurta aldınız. Fakat hiç kimse kendi bıraktığı yumurtayı almadı; herkes komşusunun yumurtasını aldı. Demek ki herkesin birbirinde hakkı kaldı. Birbirinin hakkını yiyen insanların duası kabul olmaz."

Hemen halkı bir araya toplayıp helalleştiren Saçaklızâde'nin ardından ettiği dualar kabul olunur. Bu hikâye, haksızlığın küçüğü büyüğü olmayacağını; bir insanın hakkını "Bunun ne önemi var?" diyerek geçiştirmenin toplumsal bir ahlâk çürümesine yol açabileceğini bize acı ve tatlı bir ders olarak hatırlatır.

Kıyafetin Ötesi: Saçaklı İsmi'nin Hikâyesi ve Ölçü

Saçaklızâde'nin hayatından süzülen bir diğer ince ölçü de dış görünüş ile nefis arasındaki dengedir. Çok şık giyindiği, çevresine duyduğu hürmetle kıyafetine son derece dikkat ettiği bilinen Mehmet Efendi'nin "Saçaklızâde" unvanını alış hikâyesi oldukça manidardır:

Talebelerinden biri ders sırasında durup dururken gülmektedir. Sebebi sorulduğunda, görünmeyen bazı zatların hocanın şık giyimini ve dünyaya biraz fazla meyledişini eleştirerek kendisini güldürdüğünü söyler. Bu ikazı ruhunun derinliklerinde hissedilen Saçaklızâde, kıyafetlerindeki düzeni bozar, kalpağını dağıtır ve halkın arasına bu mütevazı, dağınık hâli ile çıkar. Halkın ona sevgiyle "Saçaklı Hoca..." demesiyle bu isim asırlar boyu kalıcılığıdır. Buradaki asıl incelik; güzel giyinmenin dinen yasak olmasa da, kalbin Dünya'ya bağlanmaması ve ölçünün kaçırılmaması gerektiğidir.

İnsanı Merkeze Koymak ve "Saçaklı Ruh"

Rahmetli babamdan dinlediğim anekdotlarda Saçaklızâde'nin her zaman insanı merkeze koyduğunu, onun Allah rızası için insanı sevdiğini, kimsenin onurunu kırmadığını ve yediği lokmada dahi başkasının hakkı olup olmadığını sorguladığını

ifade eder.

Bugün Türkiye'nin dört bir yanında "Saçak" soyadını taşıyan insanlarda dahi bu ortak hafızanın, bu ince ahlâk anlayışının izlerini görmek mümkündür. İşte "Saçaklı ruhu" tam olarak budur:

- İlimle ve imanla yaşamak.
- Dürüstlükten ve güvenilirlikten asla ödün vermemek.
- Başkasının hakkına kendi hakkından daha fazla tizlik göstermek.
- Gerçektiğinde inatlaşmadan helalleşebilmektir.

Geleceğe Bırakılan Bir Emanet

Maraş, edebiyatı, şiiri ve kültürüyle Anadolu'nun kadim merkezlerinden biridir; topraklarında kekik kokusu, dağlarının samimiyeti ve derin bir tarih barındırır. Saçaklızâde Mehmet Efendi de bu topraklardan fıskıran en parlak değerlerden biridir. Yazarın belirttiği metinde, hepimizin içinde ilme yönelebilecek bir Saçaklızâde adayı da, nefsin peşinden sürüklenebilecek zıt yönler de mevcuttur. Mesele sadece geçmişteki büyüklerimizin kim olduğunu bilmek değil, bizim kendimizi hangi ahlâkî tarafa taşıdığımızdır.

İlim Anlayışı ve Eserleri

Saçaklızâde Muhammed Efendi, XIV. yüzyıl Osmanlı ilim dünyasında tefsir, hadis, fıkıh, dil, edebiyat, münazara, eğitim ve tarih gibi çok geniş bir yelpazede nüfuz sahibi olan ansiklopedik bir alimdir. Yüzden fazla eser kaleme alarak döneminin en üretken isimleri arasında yer alan bilgin, bilgisini sadece aktarmakla kalmamış; ona metodolojik bir derinlik kazandırmıştır. Onun ilim anlayışının en ayırt edici unsuru, bilgiyi sistemleştirme ve "ilimler tasnifi" (taksimü'l-ulûm) üzerine kurduğu vizyondur.

Bu vizyonun en somut göstergesi olan Tertîbü'l-Ulûm adlı eseri, içerik ve nitelik bakımından Kâtip Çelebi'nin meşhur Mevzûatü'l-Ulûm'undan sonra bu alandaki en önemli ikinci kaynak kabul edilmektedir. İstanbul gibi dönemin merkezî ve avantajlı bir coğrafyasında yaşamayıp Maraş'ta (taşrada) bulunmasına rağmen, geliştirdiği bu sistematik yaklaşım bölgesel sınırları aşarak Arap ilim dünyasının dahi dikkatini çekmeyi başarmıştır.

Not: "Gönül Dünyamın ve ilmi ufkumun mimarlarından olan kıymetli hocalarımın bu eşsiz eserdeki emekleri her türlü takdirin üzerindedir. Nitekim Saçaklızâde'nin bu muazzam mirasının günümüze kazandırılmasında, saygıdeğer Prof. Dr. Mehmet Akif Özdoğan hocamın eserin aslı olan Tertîbü'l-Ulûm'u Arapçadan dilimize o hayranlık uyandıran titizliğiyle tercüme etmesi, bizler için çok büyük ve unutulmaz bir akademik lütuftur. Bununla birlikte, üzerimde emeği tarif edilemez olan çok kıymetli hocam Yaşar Alpaslan da bu nadide çeviri eserin giriş kısmına, adeta her satırına ruhunu ve engin birikimini üfleyerek uzun uzadıya kaleme aldığı o muhteşem mukaddimeyi eklemiş; çalışmayı sadece bir kitap olmaktan çıkarıp bizlere rehber bir başucu eseri haline getirmiştir."

Sonuç olarak; Saçaklızâde Mehmet Efendi sadece tarihi bir isim, bir soyadı veya geçmişte kalmış bir figür değildir. O; ilimden nasiplenmek, kul hakkından titizlikle sakınmak, insanın onurunu korumak ve Allah rızasını hayatın tam merkezine koymak demek olan geleceğe bırakılmış büyük bir ruh ve sorumluluk emanetidir.

ESERLERİ

A. Tecvid, Kıraat ve Belâgat İlmine Dair

1. Cühdü'l-Mukil, 2. Beyânü Cühdü'l-Mukil, 3. Tehzibü'l-Kırââtî'l-Aşr, 4. Risâle fî Mehâricü'l-hurûf
5. Risâletü't-tecvîd, 6. Risâletü Tavzihü'l-Hurûfî'l-Mu'cemât, 7. Risâletün bi İlmi'l-Belâga, 8. Risâle fî Keyfiyeti Edâi'd-Dâd, 9. Selsebilü'l-Meânî

B. Tefsir İlmine Dâir

1. Risâle fî Âyâtî'l-Müteşâbihât, 2. Risâle fî Reddi biba'zı müddeiyyâi'l-Beyzâvî, 3. Risâle fî beyânî'n-Nasih ve'l-Mensûh, 4. Risâle fî Kavlihi Teâlâ fî'l-Enfâl, 5. Risâle fî't-Tenzihât fî Te'yîdî'l-Âyâtî'l-Müteşâbihât, 6. Tefsirü Kavlihi Teâlâ Hel Etâke Hadisu Mûsa, 7. Hâşiye-i Tefsîr-i Keşşâf 'alâ sûreti'l-Bakara, 8. Hâşiye alâ Envârî't-Tenzîl, 9. Hâşiye alâ Tefsiri Kavlihi Teâlâ "Zâlike bi-mâ Kaddemet Eydikum", 10. Tefsirü Sureti'l-Kehf, 11. Tefsirü Âyâtı "Kul lâ Ya'lemü men fî's-Semâvâti ve'l-Arz"
12. Aynü'l-Hayât fî Beyânî'l-Münâsebât fî Sûreti'l-Fâtiha,

Editörün Notu:

Resimdeki Maraşlı (Paçan) Köyü Trabzon ilinin Çaykara ilçesine bağlı bir yerleşim yeridir.

1461 yılında Fatih Sultan Mehmet Han'ın Trabzon'u fethetmesinden sonra Kahramanmaraş'tan yöreye gelen Maraşlı Osman Efendi, Hasan Efendi ve İlyas Efendi gibi dervişler/âlimler Of ve Çaykara bölgesinde Trabzon'un İslamlaşmasını Allah'ın izniyle sağlamıştır.

İnsan Kitap ve Topluma Dair Güzel Sözler

**"Biz İslamiyet ile izzet ve şeref bulduk, izzeti ve şerefi başka yerde aramayız."
İslamin İkinci Halifesi Hazreti Ömer (ra)**

**"İyi bir insan öldüğünde, onun ardından ağlamayın. Asıl onu kaybeden topluma ağlayın."
İslam Alimi Farabi**

**"Küfr ile belki amma zulm ile payidar kalmaz bir memleket."
Büyük Selçuklu Devleti'nin Ünlü Veziri ve Devlet Adamı Nizamülmülk**

**"Burası Dünya; ne çok kıymetlendirdik, oysa bir tarla idi, ekip biçip gidecektik."
Cahit Zarifoğlu**

**"İyi insanlar, güzel atlara binip gittiler."
Yaşar Kemal**

**"Ölüm dediğin nedir ki gülüm, ben senin için yaşamayı göze almışım."
(Anonim Veciz Söz)**

**"Hiçbir zafere çiçekli yollardan gidilmez."
La Fontaine**

**Hiçbir başarı mücadelesiz kazanılmaz.
Uçak dahi karşıdan esen rüzgara direnerek havalanır.**

Kitapçı Baba

Songül CÖMERT

Sosyolog, Yazar

Bırakamamak

Onu yazasım var ama nasıl yazacağımı bilmiyorum. Bu kadar negatif bir insan nasıl anlatılır, hangi kelime karşılar onu bilmiyorum.

Her anını, her saniyesini söylenerek geçiren bir insanı hangi cümle anlatabilir?

Bizim memlekette bir kelime vardır: Sokranmak.

Bence onun göbek adı sokranmak olmalı. Hatta göbek adı değil ön adı olmalı çünkü kendisi sokranmanın vücut bulmuş hâli.

Ömrü söylenerek geçiyor. Tamam ömür onun ömrü, ona bir şey demiyorum. Ama etrafındaki insanları yoruyor. Ben de o insanların arasındayım. Yoruluyorum. Hatta bazen tükendiğimi hissediyorum.

Bazen durduk yere içimden ağlamak geliyor. Çünkü saatlerce süren yakınmalarını duymamaya çalışmaktan, etkilenmemeye çalışmaktan, onu yatıştırmaya çalışmaktan öyle yoruluyorum ki... Bir bakıyorum gözlerim dolmuş.

Daha kötüsü, başka insanlara da tahammülüm azalıyor. Çokta katlanabileceğim insanlara katlanamıyorum çünkü Tüm hoşgörümü onda tükettiğim için başka kimseye hoşgörüm kalmıyor.

Neşemi kaybettirdi bana.

Bazen kendi kendime soruyorum:

Neden katlanıyorum?

Hayatımda kalması için güçlü bir sebep yok aslında. Buna rağmen onunla kalıyorum. Dinlemeye, tahammül etmeye, etkilenmemeye çalışmaya devam ediyorum.

Oysa gitsem yoluma devam edebilirim. Yeni bir başlangıç yapabilirim. Kendime başka bir alan açabilirim.

Peki neden yapmıyorum?

Konfor alanı mı?

Sanmıyorum.

Alışkanlık mı?

Belki.

Sanırım cevabı biliyorum.

Benim bırakamama hastalığım var. Ne olursa olsun BIRAKAMIYORUM. Enerji vampiri de olsa onu hayatımda tutuyorum.

Sadece insanları değil; alışkanlıkları, düzenleri, yorgunlukları da bırakamıyorum. Bana iyi gelmeyen şeylerin içinde, düzelecekleri umuduyla biraz daha kalıyorum.

Belki de mesele onun sürekli söylenmesi değil.

Belki de mesele, benim gitmem gereken yerde kalmam.

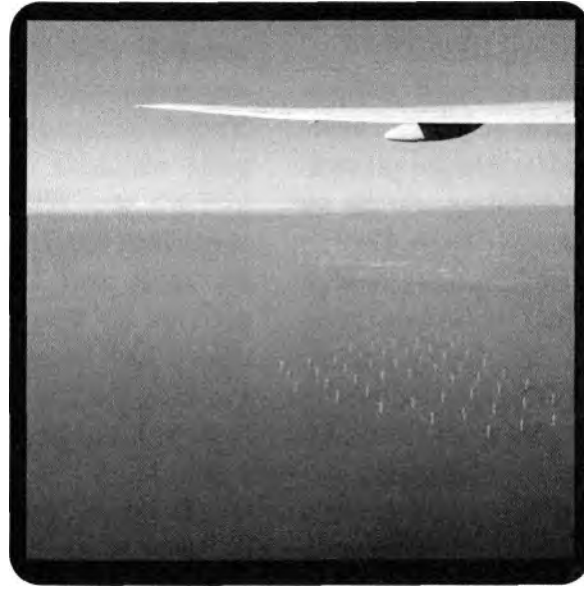
Çünkü bazen insanlar hayatımızı tüketmez.

Bazen bizi tüketen şey, çoktan bırakmamız gereken bir şeyi hâlâ taşıyor olmamızdır.

Eda BAYAR

Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Uzmanı, Yazar

Rüzgâr Enerjisinde Dünya Öncüsü Danimarka

Fotoğraf: Inayat Naomi Ramdas (Nisan 2023)

Uçağım Kopenhag'a doğru alçalırken, denizin üzerine düzenli aralıklarla yerleştirilmiş beyaz yapılar dikkatimi çekti. İlk bakışta yalnızca manzaranın bir parçası gibi görünen bu deniz üstü (offshore) rüzgâr türbinleri, aslında Danimarka ekonomisine milyarlarca katkı sağlayan ve ülkenin enerji alanındaki dışa bağımlılığını azaltmada önemli rol oynayan bir sektörün yapıtaşları. Danimarka'nın deniz üstü rüzgâr hikâyesi, yalnızca rüzgârdan elektrik üretmeyi başaran bir ülkenin hikâyesi değil, bilinmeyen bir teknolojiyi deneyerek büyüten ve bugün bu teknolojiyi ekonomik, çevresel ve sosyal olarak sürdürülebilir kılmamanın yollarını arayan bir ülkenin hikâyesi.

Danimarka, Kuzey Denizi ve Baltık Denizi'ne kıyısı olan, yaklaşık 406 adadan oluşan bir ülke. Ülkenin en yüksek noktası yalnızca 171 metre yüksekliğinde; denizden en uzak noktası ise 50 kilometreyi geçmiyor. Deniz ile kara arasındaki sıcaklık farkları hava hareketlerini güçlendirirken, ülkenin büyük ölçüde düz bir araziye sahip olması da rüzgârın önünde doğal engeller bulunmamasını sağlıyor. Bu coğrafi özellikler, Danimarka'yı yıl boyunca oldukça rüzgârlı bir ülke haline getiriyor. Peki, Danimarkalılar bu doğal avantajı nasıl bir ekonomik güce dönüştürdüler?

Danimarka'nın rüzgâr enerjisiyle olan ilişkisi yaygın şekilde bilindiği gibi 1970'lerde başlamadı. Danimarkalı Fizikçi Poul La Cour, 1891 yılında rüzgârın gücünü elektrik üretmek için kullanmaya çalışıyordu. La Cour'un çalışmalarından yaklaşık yarım yüzyıl sonra ise öğrencilerinden Johannes Juul, Danimarka İkinci Dünya Savaşı'nın yaralarını sararken rüzgâr enerjisini yeniden gündeme taşıdı. Juul tarafından Gedser'de kurulan türbin, yaklaşık on yıl boyunca önemli bir bakım gerektirmeden çalışarak rüzgâr enerjisinin yalnızca bir deney olmadığını, uzun süre kullanılabilecek bir teknoloji olabileceğini gösterdi. Ancak, 1967'de yaşanan bir arızanın ardından ise devre dışı bırakıldı.

1970'li yıllarda henüz kapsamlı bir enerji politikası bulunmayan Danimarka, petrol ve kömüre alternatif olabilecek enerji kaynakları üzerine yürüttüğü araştırmaları hızlandırdı. Nükleer, rüzgâr ve fosil yakıtlar gibi farklı enerji kaynaklarının ekonomik, sosyal ve çevresel açılarından ele alındığı bu araştırmalar kapsamında Juul'un Gedser Projesi yeniden incelemeye alındı. Yapılan tahminlere göre daha verimli ve uzun ömürlü rüzgâr türbinleri tasarlanmanın mümkün olduğu anlaşıldı. Rüzgârın ücretsiz ve yerli bir enerji kaynağı olması, özellikle Danimarka'nın daha az nüfuslu bölgelerinde yaratabileceği iş fırsatlarıyla birleşince, yeni bir endüstrinin doğması için güçlü bir zemin oluşturdu.

1980'lerin sonlarına gelindiğinde, karada rüzgâr türbinleri için uygun alanlar giderek azalırken, deniz hem daha güçlü ve düzenli rüzgârlar sunuyor hem de büyük türbinlerin kurulabileceği geniş alanlar sağlıyordu. Üstelik Danimarka kıyılarındaki sığ denizler, türbinleri deniz tabanına sabitlemeyi mümkün kılıyordu. 1991'de dünyanın ilk deniz üstü rüzgâr çiftliği olan Vindeby'nün (Vindebü diye telaffuz edilir) kurulması için mühendisler işe koyuldu.

Ancak bu fikir, hazır bir teknolojiyi denize taşımak değildi. Mühendisler dalga, fırtına, tuzlu suyun yapıları aşındırması, türbinlerin deniz tabanına sağlam biçimde sabitlenmesi, elektrik bağlantısı ve ekipmanların denizde bakımının zorluğu gibi daha önce büyük ölçekte denenmemiş riskleri hesaplamak ve üstesinden gelmek zorundaydı.

Üstelik mühendislerin çözmesi gereken sorunlar türbinlerin kurulmasıyla bitmiyordu; yıllar boyunca bakım yapılması, sonunda güvenli biçimde sökülmesi ve bütün bu süreçlerin deniz yaşamına mümkün olduğunca az zarar vermesi gerekiyordu. Vindeby'nün 2017'de sökülmesi, bu açıdan da dünyanın ilk deniz üstü rüzgâr çiftliğinin son büyük deneylerinden biri oldu.

Projede çalışan mühendisler ise başlangıçta yalnızca teknik sorunlarla değil, çevrelerinden gelen şüphelerle de uğraşmak zorundaydı; denizin ortasına türbin dikmek pahalı, karmaşık ve gereksiz bir macera olarak görülüyor, bu türbinlerin üreteceği elektriğin maliyetini karşılayıp karşılamayacağı sorgulanıyordu.

Yine de mühendisler Vindeby'yü büyük bir ticari proje olmaktan çok bir "öğrenme laboratuvarı" gibi ele alıp bilinmeyenleri tek tek test ederek deniz üstü rüzgâr endüstrisinin temellerini attılar. Bu bakış açısı Danimarka'yı enerji krizi içinde bulunan bir ülkeyken rüzgâr enerjisi konusunda dünya lideri olan bir ülke haline getirdi. Danimarka 2025 yılında elektriğinin %50'sini rüzgârdan sağladı. Ülke ihtiyaç duyduğu elektriğin bir bölümünü komşu ülkelerle yaptığı elektrik ticareti üzerinden de karşılıyor veya fazlasını satabiliyor. Ayrıca kurulan her 1 gigawatt (GW) deniz üstü rüzgâr kapasitesi, yerli tedarikçiler için yaklaşık 14.600 kişinin bir yıllık istihdamına eşdeğer iş yaratıyor.

1991'de Danimarka'da başlayan bu yolculukta 2025 sonunda tüm dünyada kurulmuş olan deniz üstü rüzgâr enerjisi çiftliklerinin üretebileceği maksimum enerji 92.5 GW olarak kayıtlara geçti. Bu kapasite 102 milyon kişinin elektriğini karşılayabilmektedir.

Ancak bu hikâyenin bugün geldiği noktada ilginç bir paradoks bulunuyor. Danimarka, deniz üstü rüzgâr teknolojisini dünyaya öğreten ülkelerden biri olmasına rağmen, bugün yeni rüzgâr çiftlikleri kurmanın ekonomik koşullarıyla mücadele ediyor.

Ancak ele alınması gereken bir husus daha var. Önümüzdeki dönemde Danimarka'nın bir başka önemli sınavı da denizde üretilen elektriği karaya taşıyacak elektrik şebekesinin yeterince hızlı büyütülmesi olacak, aksi halde türbinler elektrik üretebildiği halde bu elektriğin tamamı kullanılamayabilir. Yani Danimarka'nın önündeki soru artık "Denizin üzerine rüzgâr türbini kurabilir miyiz?" değil, "Ürettiğimiz bu elektriği ekonomik ve verimli bir şekilde sisteme nasıl taşıyabiliriz?" sorusu.

Yararlanılan kaynaklar:

1 <https://www.linkedin.com/pulse/anywhere-wind-blows-borders-bridges-sights-innovation-ramdas/>

2- <https://www.visitdenmark.com/denmark/things-to-do/traditions-lifestyle/fun-facts>

3-Mortensen, H. B. (2018). The Valuation History of Danish Wind Power: The Ongoing Struggle of a Challenger Technology to Prove its Worth to Society. Aalborg Universitetsforlag. <https://doi.org/10.5278/vbn.phd.tech.00040>

4- <https://orsted.com/en/offshore-wind/innovation/offshore-wind-pioneers>

5- <https://windeurope.org/data/products/wind-energy-in-europe-2025-statistics-and-the-outlook-for-2026-2030/>

6- https://ourworldindata.org/grapher/electricity-mix?tab=line&-country=%7EDNK&source=wind&metric=share_of_generation&frequency=annual

7- <https://statcofgreen.com/en/news/the-economic-benefits-of-wind-energy/>

8- <https://stateofgreen.com/en/news/harnessing-the-north-seas-green-energy-potential/>

9- GWEC's Global Offshore Wind Report

10-<https://coralpointgroup.com/denmarks-offshore-wind-market-lessons-reforms-and-new-momentum/>

Dergimizin bir önceki sayısındaki bulmacanın çözümü.

Edebiyat Bulmaca	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1	C	E	M	İ	L	M	E	R	İ	Ç		M	A	Z	İ		Z
2	A	F	A	K		İ	Z		L		T		Y	A	H	N	İ
3	H	E		N	E		A		E		U	L	U	N	D	A	Y
4	İ		L	A		A	N	A		E	R	K		G	A	N	A
5	T	R	Y		S			F		A	N		P	O			P
6	Z	O	O	L	O	J	İ		A		A	Ğ	A	Ç		F	A
7	A	B	N		S		M	O	R	T		A	R		Ş		Ş
8	R	O			Y	A	H	U	D	İ		L	A	T	İ	N	A
9	İ	T	A		O	V	A		A		P	İ			K	E	
10	F		Ç	E		A		A		S	İ	P	A	L	A		Y
11	O	F			E	Z	İ	K		U	S			A	Y	N	A
12	Ğ	İ	C	İ	R		L	A	M	İ		K	Ü	F	E		S
13	L	K		S		E		R			D	O		A	T	A	
14	U	R	A	L		D	E		G	R	U	P		A			R
15		A	Z	A	M	E	T		E		R		A	Z		T	Ü
16	A		A		A		N	O		A	M	İ	R	A	L		Y
17	R			İ	L	B	A	Y		Ş	A	H	İ	N		F	A

(Türk ve Dünya edebiyatından yazarlar ve kitapları çerçeve alınarak hazırlanmış bir bulmacadır)

Sağdan Sola:

1/1: İspanyol romancı, şair ve oyun yazarı. En ünlü romanının adı Donkişot'tur.

2/1: Allah'a inanmak. 2/2: . 2/3: Yer veya zaman bildiren kelimelere eklenir, bitişik yazılan bir ek. 2/3: Arapça kökenli bir kelime. Üçüncü tekil şahıs zamiri yani "O" demektir. Tasavvuf ve İslam kültüründe ise doğrudan Allah'ın zâtını ve mutlak varlığını ifade etmek için kullanılır.

3/1: Eski dilde su. 3/2: Farsça gökteki ay, kamer anlamına gelir. 3/3: Türk alfabesinin son harfinin okunuşu. 3/4: Vasıta.

4/1: Doğu Anadolu Bölgesinde bir nehir ismi. 4/2: Öz Türkçede gümüş. 4/3: Hayvan yiyeceği. 4/4: Damga Vergisinin kısaltılması.

5/1: Oy. 5/2: İki basamaklı ilk sayı. 5/3: Uzaklık belirtir.

6/1: Latince "mevcut durum", "süregelen düzen" anlamına gelen bir kelime. 6/2: Yapıt, edebi ürün. 6/3: Türkiye Cumhuriyetinin kısaltılması.

7/1: Kötünün zıttı. 7/2: Silahlı kuvvetler içerisinde yer alan ve emirlerini sıralı amirlerden alan askerler.

8/1: Bir soru edatı. 8/2: Tekirdağ'ın bir ilçesi. 8/2: Türk alfabesinin 15. harfinin okunuşu. 8/3: Farsça kökenli bir kelime. Gün veya gündüz anlamına gelir.

9/1: Bir kişinin geçmişte yaşamış olan büyükleri, dedeleri, soylarının öncüleri. 9/2: Ülkemizin batısında Akdeniz'in bir kolu olan ve çok sayıda ada barındıran bir iç deniz. 9/3: Titanyum elementinin simgesi. 9/4: Mesafe.

10/1: Arapça 'da "cy" veya "hey" anlamına gelir. 10/2: Noksansız. 10/3: Eski dilde su.

11/1: Sapma, bozulma. 11/2: Şöhret. 11/3: Müsade.

12/1: Çanakkale'de antik bir kent. 12/2: Kur'an-ı Kerim'de Fecr Suresi'nde adı geçen, Ad kavmi döneminde Şeddad tarafından cennete özenilerek yaptırıldığı rivayet edilen efsanevi/destansı bir bahçe ve şehir. 12/3: Müzikte veya diğer işlerde tek bir kişi tarafından yapılan şey.

13/1: İngiltere'nin (Birleşik Krallık) simgesi. 13/2: Bir nota. 13/3: Bir soru eki. 13/4: Arapça'da "ben" anlamına gelen birinci tekil şahıs zamiri.

14/1: Olmaktan emir. 14/2: Bir bütünün parçaları arasındaki uygunluk, ahenk. 14/3: Mühendislikte bir cetvel türü.

15/1: Kötülüğün zıttı. 15/2: Türk alfabesinin 18. ve 2. harfleri. 15/3: Vilayet.

16/1: Mektep. 16/2: Sütün kaynatılıp dinlendirilmesiyle yüzeyde toplanan yağlı ve koyu kıvamlı bir ürün.

17/1: Bir kimsenin hoşlandığı kişiyi etkilemek, gönlünü kazanmak ve sevgisini belli etmek için yaptığı tatlı ve özel davranışlar bütünü. 17/2: Çürümekte olan, kötü kokan hayvan ölüsü. 17/3: Saç, sakal veya bıyık gibi kılların kesilmesi, kısaltılması ya da tamamen kazınması işi. 17/4: Trabzon'un bir ilçesi.

Yukarıdan Aşağıya:

1/1: Osmanlı padişahları Kanuni Sultan Süleyman,

II. Selim ve III. Murad dönemlerinde baş mimarlık yapmış, dünya mimarlık tarihinin en büyük dehalatlarından biri. 1/2: Seyahat 1/3: Rey

2/1: Osmanlı döneminde yoksullara, yolculara ve öğrencilere ücretsiz yemek dağıtan hayır kurumu veya aşevi. 2/2: Vücuda faydalı bir besin türü. 2/3: İktidar.

3/1: Periyodik tabloda Galyum elementinin simgesi. 3/2: Duru ve sakın havada görülen kuru ve keskin soğuk 3/3: Kamer. 3/4: Bir Devlet kurumunun kısaltılması.

4/1: Ana besinlerden biri. 4/2: Günlük hayatta bir çocuğun bakımından ve yasal sorumluluğundan, eğitimde ise öğrencinin işlerinden sorumlu olan kimse.

5/1: Eritilerek belli bir kalıba dökülmüş ve katılaştırılmış metal blok veya alaşımlara verilen isim. 5/2: Anadolu Ajansının kısaltılması. 5/3: Peynir yapımı sırasında geriye kalan peynir altı suyundan veya sütün ısıtılıp asit eklenerek kestirilmesiyle elde edilen, düşük yağlı, yüksek proteinli ve yumuşak kıvamlı taze bir peynir türü.

6/1: İskambil destesindeki en yüksek ve en değerli kart. 6/2: Bir erkek ismi. 6/3: Vücudun bir kısmında aniden ve istem dışı yapılan tekrar eden kas hareketleri.

7/1: üstün zekalı kişi. 7/2: Bir nota. 7/3: Karada yaklaşık 1.609 metreye ve denizde yaklaşık 1.852 metreye eşit ölçü birimi. 7/4: Allah'a ibadet, sorumluluk ve sadakat ile yükümlü olan canlı.

8/1: Kuzu sesi. 8/2: Vilayet. 8/3: Vücudun bir bölgesindeki kesik ya da başka bir nedenle meydana gelen araz. 8/4: Türk alfabesinin 15. Harfinin okunuşu.

9/1: Toplanma, bir araya gelme ya da bir erkek ismi. 9/2: Kaşıntılı bir hastalık. 9/3: Becerikli ve mahir.

10/1: "Hayır", istememe veya itiraz bildiren bir sözcük. 10/2: Tam, bütün.

11/1: Maydanozgiller ailesinden gelen, hafif tatlı ve anason benzeri bir aromaya sahip kokulu, otsu bir bitki. 11/2: Güneş doğmadan önceki alacakaranlık, şafak vakti veya fecir anlamına gelir. 11/3: Bir erkek ismi.

12/1: Halk dilinde ilaç veya merhem anlamına gelir. 12/2: Bir erkek ismi. 12/3: Günlük hayatta en sık cep telefonlarında kullanılan SIM kartın kısaltması. 12/4: İngilizcede yıl kelimesinin kısaltılması.

13/1: Beyaz. 13/3: Salatalarda kullanılan bir sebze. 13/3: Halk dilinde kalça kemiği veya bel kemiği.

14/1: Kuzey Amerika'nın doğusunda, ABD ile Kanada sınırı arasında büyük bir şelale. 14/2: Toplumun oluşturan en önemli yapı taşı. 14/3: Vücudun en üst kısmı.

5/1: Karadeniz'de bir ilimiz.

16/1: Arapça'da bir ve tek anlamına gelir. 16/2: Türkçe tıbbi terim olarak vücuttaki dokularda hücrelerin bozulup büyümesiyle oluşan şiş veya tümör. 16/3: Anadolu'da tarihte yaşamış bir uygarlık.

17/1: Rus yazar Fyodor Dostoyevski tarafından yazılan psikolojik ve dram türündeki bir roman. 17/2: Numaranın kısaltılması. 17/3: Bir bayan ismi.

Edebiyat Bulmaca

Edebiyat Bulmaca	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1																	
2					■	■		■		■		■			■		
3			■	■				■		■			■				
4					■			■					■		■		
5				■		■	■		■			■			■	■	
6								■		■					■		
7		■		■		■	■				■					■	
8			■	■						■	■			■			
9				■				■		■			■	■			
10		■			■		■		■				■			■	■
11	■		■	■				■				■	■				
12						■					■					■	
13			■		■	■			■	■			■				■
14		■			■		■	■					■	■	■		
15	■							■		■		■			■		
16		■		■					■							■	
17		■				■				■					■		

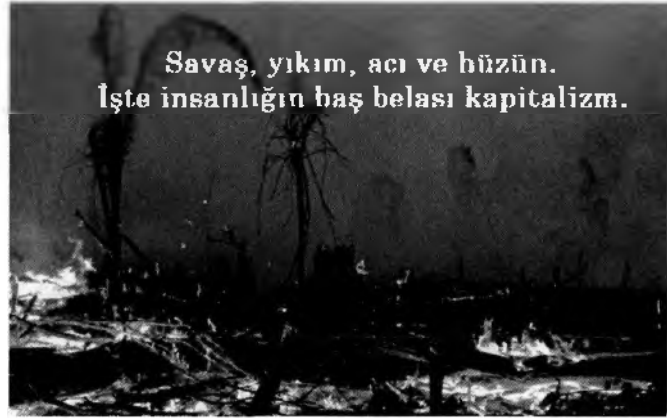
Hazırlayan: Ahmet Sandal

Ahmet SANDAL

İKTA Dergisi Yazı İşleri Müdürü, Şair Yazar.

Kapitalizme Reddiye

Hayatımı “kapitalizmi red ve İslam’ı kabul” anlayışına odaklamış bir Kardeşinizim. Bu benim ahdim ve hayattaki minvalim. Önce reddetmek, sonra kabul etmek. Kapitalizmi reddetmek, İslam’ı kabul etmek.

“La kapitalizm, illa İslam.” Aynen “Lailaheillallah Muhammed'en resûlullah” kelime-i tevhid kelimünün önce red ile başlayıp sonra kabul ile devam etmesi gibi.

“Allah’tan başka ilah yoktur.” Lailaheillallah. Bu bir haykırış ve bu bir önce red, sonra kabuldür. “Muhammed'en resulullah” ise Müslümanlığımızın en başta gelen gereğidir. Lailaheillallah diye haykırdığımızda Müslüman olmuyoruz. Evet, tekrar ediyorum, yalnız bunu söylemekle Müslüman olmuyoruz. Sevgili Peygamber Efendimizi kabul ettiğimizde Müslüman oluyoruz.

“Lailaheillallah Muhammed'en resûlullah.” diyerek bu sözü dilimizle haykırıp yüreğimizle tasdik ettiğimizde Müslüman oluyoruz. Müslüman olduğumuzda İslam’ı benimsemiş oluyoruz. Benimsemekle iş bitmiyor. Bilinçli Müslüman kapitalizme de karşıdır. Kapitalizme karşı olmayan Müslüman bilinçsizdir.

“Kapitalizm ile İslam uyuşmaz” derken, sakın bunu kendi görüşüm ve kendi düşüncem olarak

algılamayın. Kur'an-ı Kerim ve Hadis-i Şerifler tamamıyla kapitalist sömürü düzeninin reddeder. Şuurlu bir Müslüman, Haşr Suresi 7. ayette geçen, “böylece, o mallar, içinizden yalnızca zenginler arasında dolaşan bir servet olmasın” emrini bilir ve buna uyar. Kapitalizm denilen melun düzen, alçak sistem, bu ayetin tam zıttını uygular. Kapitalizm denilen şeytani düzen tamamıyla zenginliğin belirli ellerde toplanmasına yönelik faiz, döviz, borsa gibi araçlarla insanların neredeyse yüzde doksanını sömürür. Toplumun yüzde doksanının sömürüldüğü bir nizamı kim razı olabilir ki? “Ancak şeytanlar ve salaklar bu düzene taraftar olabilir.”

Sermaye temerküz ettiğinde, ekonomik bunalım meydana geliyor. Yalnız ekonomik bunalım meydana çıkmıyor. Sosyal bunalım da ortaya çıkıyor. Mal-mülk, para belirli ellerde toplandıkça, toplumda fesat çıkar, hırsızlık yaygınlaşır, açlar çoğalır ve buna benzer hususlar nedeniyle toplumda huzur kalmaz. Atalarımız boşa mı söylemiş: “Biri yer, biri bakar, kıyamet ondan kopar”. Bu Atasözü bile çok şeyi açıklıyor. Üstad Necip Fazıl boşa mı söylemiş: “Allah'ın on pulunu bekleyedursun on kul; Bir kişiye tam dokuz, dokuz kişiye bir pul. Bu taksimi kurt yapmaz kuzulara şah olsa; Yaşasın, kefenimin kefil karaborsa!”

Herkes bilmeli ve idrak etmelidir ki, Kur'an-ı Kerim'e kulak vermemek hayra alamet değildir. Haşr Suresi 7. ayette geçen açık ikaza kulak vermemek elbette hayra alamet değildir. Bu İlahî İkaza kulak vermeyen ve zekatı iptal eden insanoğlu, sermayenin, malın-mülkün belirli ellerde toplanması, fakirlerin çoğalması, toplumda düşmanlığı artması ve benzeri şekillerde tezahür eden şerre neden olmuştur.

Evet, bugün itibariyle Dünya'da genel olarak uygulanan "kapitalizm, liberalizm" gibi sistemler dolayısıyla, Kur'an-ı Kerim'in Haşr Suresi 7. ayette geçen "mallar, içinizden yalnızca zenginler arasında dolaşan bir servet olmasın" hükmüne muhalif bir durum yaşanmaktadır. Bu "muhalif durum" krizlere davetiye çıkarmaktadır.

Dünya'da günümüzde ikinci muhalif durum, (İslam'ın emirlerine muhalif ikinci durum) "mülkiyette sınırsızlık" ve "mülkiyette serbestlik." İslam mülkiyette sınırsızlığı ve serbestliği asla kabul etmez. Böyle bir durumu İslam kabul etmediği gibi akıl ve izan da kabul etmez.

Gerçekten de aklen ve mantıken, insanoğlu mülkiyet, hükümlerlik ve karar noktasında başıboş ve serbest bırakılmamalıdır. Mülkiyete sınırsız sahiplik Karun'luğa yol açar. Mülkiyette Karun'laşmak nankörlüğü ve haksızlığı beraberinde getirir. İnsanoğlu esasta hırslıdır, açgözlüdür, nefesine uyar, nankördür ve zalimdir. Bu esas üzerinde hareket eden birisine, siz nasıl mülkiyeti sınırsız bir şekilde teslim edebilirsiniz? Böyle bir yapısı olan ve serbest bırakıldığında aç göz, tamahkar, gaddar, şeddat, zalim, azgın, sapkın ve bilumum fecaati işleyebilecek potansiyeli olan bir mahlûka nasıl sınırsız mülkiyet hakkı tanıyabilirsiniz?

Böyle bir durum akla ve mantığa aykırıdır. Mülkiyette sınırsız güç, hatta yönetimde sınırsız güç, akla ve mantığa aykırıdır. İnsanoğlu frenlenmesi gereken bir varlıktır. İnsanoğlu dizginlenmesi gereken bir yaratıktır. İnsan başıboş bırakıldığında, takipsiz, denetimsiz ve kontrolsüz bırakıldığında kötülüğe meyyaldir. Kötünün elindeki mülk kötüdür. Hüküm verici kötü ise verilen hüküm kötüdür. Yönetici kötü ise icraat da kötüdür.

İnsan hırsla ve öfkeye meyyal bir canlıdır. Hırsla ve öfkeyle yoğrulmuş bir varlığın elindeki mülk ve yönetim tehlike arz eder. İşte bunun için gerekli

sınırlamalar getirilmelidir. Kapitalizmin mülkiyet görüşü ve sınırsız bir şekilde mala sahiplik anlayışı günümüz Dünyasında meydana gelen bütün felaketlerin ve bütün acıların kaynağıdır.

Yüksek ve gür sesle haykırıyorum: "Mülk Allah'ındır." Sırf mülk değil, hüküm ve yönetim de Allah'ındır.

Evet, yazımın bu noktasında, "mülkün, hükmün ve yönetimin Allah'ta olduğunu beyan eden" 3 ayet-i kerimenin mealini sizlere sunuyorum.

"Göklerin ve yerin mülkü Allah'ındır." (Nur Suresi, 42) "Hüküm, yalnızca Allah'ındır." (Yusuf Suresi, 40) "Göklerin ve yerin hükümlerini Allah'ındır." (Al-i İmran Suresi, 189)

Evet, bu ayetler ışığında ve aklımızın, mantığımızın çerçevesinde Biz de "Mülk, Hüküm ve Yönetim Allah'ındır" diyoruz.

Evet, buraya kadar açıklamalardan şu husus net ve bariz bir şekilde anlaşılmış olmalıdır. Sorun kapitalizm'dir. Kapitalizm bir hastalıktır.

Sorunun çözümü İslam'dır. Hastalığın şifası İslam'dır. Sorunu ve çözümü bu yazıda bu kadar net ve açık olarak belirttikten sonra yazımın sonunda şunları ifade ediyorum.

Hayatımı "kapitalizmi red ve İslam'ı kabul" anlayışına odaklamış bir Kardeşinizim. Bu benim ahdim ve hayattaki minvalim. Bu minval üzere çalışıyorum. Bu minval üzere dua ediyorum. Dilerim, zenginlik toplumda A'dan Z'ye dengeli bir şekilde yayılır, ekonomik ve sosyal alandaki krizler, içtimai çalkantılar ve benzeri olumsuz gidişat sona erer. Dilerim kapitalizmi herkes reddeder ve çözümü olan İslam'ı herkes kabul eder. Dileğim budur.

Şunu da gür sesle en sonda haykırıyorum: "Kapitalizmi reddetmeden ve İslam'ı kabul etmeden Dünya'ya huzur gelmez."

"La kapitalizm, illa İslam."

"La kapitalizm illa İslam" ifadesi, kapitalist sistemin sömürü ve adaletsizliklerine karşı İslami ekonomi ve ahlak düzeninin tek alternatif olduğunu savunan bir haykırıdır."

Mübarek TANRIKULU

İlahiyat Fakültesi Öğrencisi

Mülk Sanrısında Emanet Sancısı

İnsan, varlığın uçsuz bucaksız sahrasında kendine bir yer ararken, çoğu kez aidiyetle sahiplik arasındaki ince çizgiyi kaybeder. Modern zamanların gürültüsü içinde yankılanan en büyük yanılgı, insanın Dünyaya mutlak surette sahip olduğu sanrısıdır. Oysa hakikate insan, varlık hiyerarşisinin en tepesinde değil, en hassas sorumluluk eşiğinde durmaktadır. İnsan, nisyanla maluldür; unuttuğu, görmezden geldiği her şey ona aslında kısa süreliğine emanet edilmiştir. Bu unutuşun bedeli ise bugünün dünyasında hem ekolojik bir yıkım hem de derin bir ahlaki çözülme olarak karşımıza çıkar. En büyük trajedimiz buradadır: İnsanlar kendilerini bilmiyorlar; mahlûk iken mâlikmiş gibi davranıyorlar.

Oysa insanın ontolojik konumu, sahiplik iddiasını değil emanet bilincini zorunlu kılar. Çünkü var olmak, hükmetmek değil sorumluluk taşımaktır. İnsan, kendisine verilen akıl, irade ve kudret imkanlarını çoğu zaman mülkiyet zannıyla yorumlar; hâlbuki bunlar birer yetki değil, imtihan vesilesidir. Yeryüzüne bakışımız değiştiğinde davranışlarımız da değişecektir. Toprağı yalnızca işgal edilebilir bir alan olarak görmek yerine; korunması gereken bir hayat zemini, üzerinde sınırsız tasarrufta bulunulacak bir nesne değil, anlamı insanla birlikte inşa edilen bir emanet olarak kavramak gerekir.

Günümüzde hümanizm adı altında insanı merkeze yerleştiren bu indirgemeci yaklaşım, emaneti merkezin dışına itmiş; böylece insanı hem doğa hem de diğer insanlar üzerinde üstünlük kurma iddiası taşıyan bir tahakküm diline sürüklemiştir. Bu tahakküm dili yalnızca ormanları, nehirleri ve canlıları tüketmekle kalmaz insanın kendi iç dünyasını da kurutur. Çünkü dış dünyayı hoyratça kullanan insan, zamanla kendi ruhunu da tüketmeye başlar.

Zira insan, dış dünyaya yönelttiği hoyratlığın izlerini en derinde kendi kalbinde taşır. Kalp, yeryüzünün minyatürüdür; yeryüzü ise kalbin dışı vurulmuş hâlidir. İç dünyasını adalet ve tefekkürle ıslah edemeyen bir insanın, dış dünyayı imar etmesi beklenemez. Kalbinde “benlik” davası güdenler, yeryüzünde de “mülkiyet” davası güderler.

Ne var ki insan, kendi hakikatiyle yüzleştği anda dönüş başlar. Kendisinin de bir mahlûk olduğunu idrak eden insan, eşyaya hükmetme arzusundan vazgeçer; kendini malik değil emanetçi olarak görmeye başlar. Bu idrak, tüketmek yerine yaşatmayı; hükmetmek yerine hizmet etmeyi beraberinde getirir.

İnsanın unuttuğu en temel gerçeklerden biri de sınırlı oluşudur. Sınırlı bir varlık, sınırsız bir sahiplik iddiasında bulunduğu kaçınılmaz olarak dengeyi bozar. Oysa emanet bilinci, insana hem sınırını hem yerini öğretir. Sınırını bilen insan ölçüyü bulur; ölçüyü bulan insan ise adaleti kurar. Bugün karşı karşıya olduğumuz krizler, aslında teknik eksikliklerin değil, ölçü kaybının sonuçlarıdır. İnsanın kendini merkeze yerleştirip her şeyi kendi çıkarı doğrultusunda değerlendirmesi, onu görünürde güçlü kılmış fakat hakikatte kırılanlaştırmıştır. Çünkü sahiplik iddiası arttıkça kaybetme korkusu büyür; sorumluluk bilinci arttıkça ise anlam duygusu derinleşir.

Kur'an perspektifinde insanın yeryüzündeki konumu, ne bir tiranın mutlak hakimiyeti ne de bir kölenin edilgenliğidir. Bu konum, "hilafet" makamıyla taçlandırılmış bir emanetçiliktir. Göklerin, yerin ve dağların yüklenmekten kaçındığı o ağır sorumluluk, insanın omuzlarına bir imtiyaz olarak değil, bir imtihan olarak bırakılmıştır. İnsan, "eşref-i mahlûkat" (yaratılmışların en şerefli) vasfını bir üstünlük nişanı olarak göğsüne takıp kibirlenmek için değil, bu şeref gerektirdiği adalet ve merhamet yükünü taşımak için seçilmiştir. Bu ontolojik konum, insana yeryüzünün tapusunu değil, onun ıslahı ve imarı için gerekli olan vekaleti verir. Dolayısıyla insan merkezli bir dünya tasavvuru, mülkiyeti kutsarken; emanet merkezli bir medeniyet tasavvuru, sorumluluğu merkeze alır.

Bugün karşı karşıya kaldığımız küresel iklim krizleri, tükenen kaynaklar ve vahşi tüketim kültürü, aslında bir "mülkiyet cinnetinin" dışı vurumudur. İnsan, yeryüzüne bir "misafir" gibi değil, bir "yağmacı" gibi davranmaya başladığında, kainattaki o hassas mizan bozulmaya yüz tutmuştur. Oysa İslam düşüncesine göre tabiat, üzerinde tasarruf hakkımızın sınırsız olduğu bir hammadde deposu değil; Allah'ın isimlerinin tecelli ettiği bir ayetler manzumesidir. Yeryüzünü korumak, onu fesattan uzak tutmak ve gelecek nesillere yaşanabilir bir miras bırakmak, yalnızca teknik bir mesele değil, doğrudan bir iman meselesidir. İsrafın bir yaşam biçimine dönüştüğü, ölçünün elden kaçtığı her yerde, emanete hıyanet başlar. Bir Müslümanın taşıması

gereken temel vasıf, sahip olduklarını biriktirmek değil, emanete riayet ederek onları adalet ve merhameti gözeterek pay etmektir.

Emanet bilinci, sadece geçmişe bir vefa borcu değil, geleceğe atılmış en güçlü tohumdur. Bizler, yeryüzünün sahibi değil, sadece bekçileriyiz. Elimizde tuttuğumuz her imkan, soluduğumuz her nefes ve bastığımız her toprak parçası, bizden sonra geleceklere ulaştırılmak üzere verilmiş birer emanettir. Eğer bu emanet sancısını ruhumuzun derinliklerinde hissetmezsek, mülk sanrısının karanlığında hem dünyamızı hem de ahiretimizi kaybedeceğiz.

Sonuç olarak insan, dünyada bir yolcu olduğunu, hanın sahibi değil ancak hanın tertibinden sorumlu bir görevli olduğunu hatırlamak zorundadır. Yeryüzü bize mülk olarak verilmedi, bir "emanet" olarak teslim edildi. Unutulmamalıdır ki; bizler bu yeryüzünde sahip olduğumuz her şeyden vazgeçtiğimiz ölçüde hürleşecek, emanete sahip çıktığımız ölçüde insanlaşacağız. Şimdi o büyük sorumluluğa dönme, ellerimizi mülkiyet hırsından çekip emanetin yaralarını sarmaya başlama vaktidir. Çünkü asıl mesele dünyaya sahip olmak değil, asıl Malike kul olduğu bilinciyle şereflenmektir.

Ayhan AYGÖRDÜ

Pazarıcılık Şair Yazar

Nasihat

Beni dinle oğul, hele bana bak
Adamlığı üstünden sıyıırırsan alçaksın.
Aç sofranı öksüz ile yetime
Lakin hain doyurursan alçaksın.

Nefsin için sağı solu kınama
Hak ederse eğer can ol canana
Çekinmeden her gerçeği sor ama
Sırrımızı yad ele duyurursan alçaksın.

Yapışıp esir olma hiçbir makama
Çakal ile aslanları sınama
Liyakati, ehliyeti koyup bir yana
Adam seçip kayırırsan alçaksın.

Asil ol, leke sürme asaletine
Sığın Yaradan'ın adaletine
Kol kanat germeden mahiyetine
Üst perdeden buyurursan alçaksın.

Kem sözler eyleme dostun ardından
Dermanına yol ver kurtul derdinden
Kan ile yoğrulmuş aziz yurdumdan
Bir karış toprağı ayırırsan alçaksın.

AYGÖRDÜ, gözetesin dostun halını!
Hak yolundan kesme irtibatını
Deniz zannederek Devlet malını
Har vurup ta savurursan alçaksın.

İnsan Kitap ve Topluma Dair Veciz Sözler

Sultan Alparslan, Malazgirt Savaşı öncesinde Bizans topraklarında ilerlerken keşif için gönderdiği askerin "300 bin kişilik düşman ordusu bize doğru yaklaşıyor" telaşlı haberine karşı "Biz de onlara yaklaşıyoruz" diyerek tarihi ve soğukkanlı bir cevap vermiştir.

"Söz dilden çıkarsa kulağı aşamaz, özden çıkarsa kalbe kadar gider."
Arap Atasözü

"Harabat ehlini hor görme zakir,
Defineye malik nice viraneler var."
İbrahim Hakkı Hazretleri

Nereye, nasıl, neden gittin bildin mi?
Yalnız görünen zahir şeyler bilgin mi?
Bırak bunları, seni oraya gönderen var.
Bırak bunları, seni Dünya'ya gönderen var.
Kitapçı Baba

"Beni hor görme kardeşim / Sen altınsın ben tunç muyum? / Aynı vardan
var olmuşuz / Sen gümüşsün ben sac mıyım?"
Aşık Veysel

"Hırslarından arınmış zihin, aşılmaz bir kaledir."
Roma İmparatoru ve Stoacı filozof Marcus Aurelius

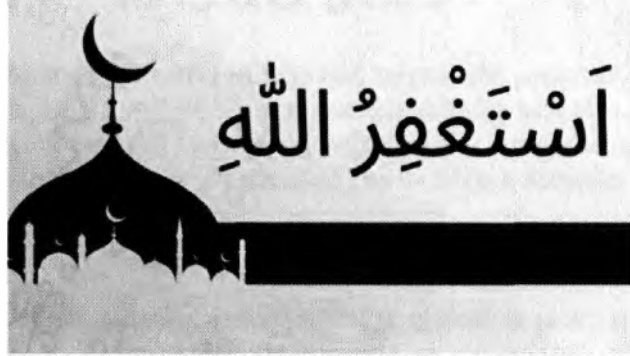
"Oğlum akıllı malı ne yapsın? Oğlum deli mal ne yapsın?"
"Avrat yok, akıl yok."
Kahramanmaraş Yöresinden iki deyim

"Bir suda iki bahk kavga ediyorsa oradan beş dakika önce
uzun bacaklı bir İngiliz geçmiştir."
Kızılderili Atasözü

Ulaş ÇAL

Şair Yazar, Galatasaray Üniversitesi Öğrencisi

Estağfurullah

Kadrini eyleme Mevla'm.
Namert'e etme yem.

Eyleme zalimin pençesinde.
Beni sensizliğe mahpus.
Benliğinin kibrine çiğnetme.
Ateşin kiskandığı gibi toprağı.

Beni nefsime meyletme.
Varsın olmasın şanım.
Anılmaz belki mahlasım.
Kalacaksa gönlüm sebatla Nur-u Pak.
Varsın olmasın bir kefenim.

Huzuruna tövbekar bir gönül.
Seni anmamazlıktan korkarak geleyim.

Varsın anlaşılmayayım.
Garibat cemiyetine.
Gelmeyeyim uydurma bir ekole.

Olmasın tahsilim kibrimi tıslatacak kadar.
Kalemim elimde seni arayayım.
Belki o zaman anlarım.
Hikmet vardır işinde.

Neye meyledersem zarara gidişine.
Sivrilsin o zaman dilimden Estağfurullah.

Alper ESKİKILIÇ

Kahramanmaraş Birlik Platformu Yöneticisi, Araştırmacı Yazar

Decision Fatigue: Her Seçimde Aşınan İrade ve Zihinsel Bıkkınlık

Eskiler özgürlüğü insanın kendi iradesine sahip çıkması, önündeki engellerden ve baskılardan kurtulup içsel bir huzura kavuşması olarak görür, iradenin üzerindeki her türlü zinciri kırılması gereken bir pranga sayarlardı. Ne var ki bugünün Dünyasında özgürlük anlayışı, insanı görünmez bir biçimde için için yoran, zihnini içinden çıkılmaz bir labirente sokan son derece farklı ve çetrefilli bir hal aldı. Artık her birimiz sabahın ilk ışıklarıyla uyanıp gözümüzü açtığımız andan gece başımızı yastığa koyana kadar, gün içinde irili ufaklı yüzlerce, hatta binlerce farklı tercih yapmak zorunda kalıyoruz.

İnsanın yaratılışına, doğasına ve duygusal gelişimine çok da uymayan bu imkan bolluğu ve sınırsız seçenek illüzyonu, zamanla zihni yorup karar verme yetisini adeta felce uğrattıyor. Ne kadar çok seçeneğimiz olursa o kadar mutlu, rahat ve özgür olacağımızı sanıyoruz. Fakat gerçek hayatın akışında durum hiç de öyle cereyan etmiyor. Gün içinde verdiğimiz her bir karar, adeta bir kandilin yağmırı veya bir pilin enerjisini tüketir gibi zihinsel depomuzu yavaş yavaş eksiltiyor. Akşam saatleri gelip çattığında irade tamamen zayıflayınca ya akla mantığa sığmayan, anlık dürtülere dayalı yanlış tercihler yapıyoruz ya da elimiz kolumuz bağlanmış gibi en basit konularda bile hiçbir karar

veremez hale gelip zihinsel bir atalete bürünüyoruz.

Tarihin tozlu sayfalarına ve insanlığın büyük kırılma noktalarına bakıldığında, zihni bu derece yoran yüklerin büyüklüğünü ve geçmişteki büyük liderlerin bu zihinsel yıpranmaya karşı ne tür tedbirler aldığını açıkça görebiliriz. Sözelimi koskoca Roma Devleti'ni yöneten filozof imparator Marcus Aurelius, kendi kendine tuttuğu kişisel notlarında ve içsel günlüklerinde, devlet işlerinin getirdiği devasa zihinsel yorgunluktan ve sorumluluk baskısından sıkça dert yanmıştır. Aurelius, günün daha ilk saatlerinde hangi hayati meseleye ne kadar kafa yoracağını önceden sıraya koymaya çalışmış, zihnini lüzumsuz teferruatla yormamak için büyük bir gayret göstermiştir. Yine 18. yüzyıl Avrupa'sında sanayileşme hamlesiyle beraber çarşı pazarda mal çeşidi ve ticaret imkanları aniden patlama yapınca, insanların önünde daha önce hiç görülmemiş bir tüketim yelpazesi açılmış ama bu durum toplumda büyük bir zihinsel bıkkınlığa yol açmıştır. Dönemin tabipleri ve mütefekkirleri, o günlerde kitleler halinde baş gösteren bu derin yorgunluk ve ruhsal çöküntüyü doğrudan doğruya insanların gün boyu sürekli seçim yapmak zorunda kalmasına ve zihinlerinin bu yükü taşıyamamasına bağlamışlardır.

Bunun bir başka son derece çarpıcı örneği de yakın tarihimizde, İkinci Dünya Savaşı'nın kaderini tayin eden en kritik yıllarda yaşanmıştır. Müttefik ordularının başkomutanı olan General Eisenhower, Normandiya Çıkarması gibi binlerce askerin hayatını ve savaşın seyrini doğrudan etkileyecek hayati bir harekâtı yönetirken, gündelik küçük detayların zihnini ne kadar yıprattığını ve karar alma yetisini nasıl aşındırdığını fark etmiştir. Zihnindeki o değerli odaklanma enerjisini savaşın kaderini belirleyecek büyük kararlara saklayabilmek adına; ne giyeceği, ne yiyeceği veya gün içinde hangi sıradan rutinleri uygulayacağı gibi kişisel tercihlerinin tamamını yardımcılara devretmiştir. Benzer şekilde, tarihte iz bırakmış pek çok ilim insanının, büyük Devlet adamının veya dahi girişimcinin hep aynı tip sade kıyafetleri giymesi ya da hayatlarını hiç değişmeyen katı rutinelere bağlaması asla tesadüfi bir durum değildir. Albert Einstein'ın gardırobunda hep aynı renk ve model elbiselerin bulunması, günün ilk saatlerinde zihni lüzumsuz teferruatla yormamak ve irade deposunu asıl mühim teorilere, yaratıcı düşüncelere saklamak için kurulmuş çok bilinçli bir nefis terbiyesi ve zihin düzenidir.

İnsanoğlu, önündeki seçenekler çoğaldıkça ve imkanlar arttıkça daha özgür, daha bağımsız ve daha mutlu olacağını zanneder. Fakat bu durum modern çağın bize sunduğu en büyük ve en aldatıcı yanılsamalardan biridir. Eskiden mahallesindeki fırından sadece tek bir çeşit ekmek alıp evine huzurla dönen geçmişin insanı ile bugün onlarca farklı içerik, un tipi ve üretim şekli arasından seçim yapmaya zorlanan günümüz insanının içsel dinginliği kesinlikle bir değildir. Tercih imkanı ve seçeneği arttıkça, vazgeçmek zorunda kaldığımız diğer tüm imkanların pişmanlığı ve fırsat maliyeti zihnimize ağır bir yük olarak binmeye başlar. "Acaba diğer seçeneği seçseydim daha mı mutlu olurum?", "Aklım seçmediğim diğer şeyde mi kaldı?" vesvesesi, insanı sürekli bir iç huzursuzluğuna ve bitmek bilmeyen bir tatminsizliğe sürükler. Günün sonuna doğru zihinsel kuvvetimiz ve irade depomuz tamamen tükendiğinde ise ya anlık hissiyatlara kapılıp telafisi güç yanlış adımlar atarız ya da kararsızlığın getirdiği ağır bir bıkkın-

lıkla önümüzdeki meselelerden tamamen kaçmayı seçeriz.

Tüm bu tabloyu bir bütün olarak önümüze koyduğumuzda görürüz ki; sınırsız seçenek vaat eden modern hayat, insan ruhuna vadettiği o pembe özgürlük dünyasını sunmak bir yana, onu kararsızlığın, pişmanlığın ve zihinsel tükenmişliğin görünmez zindanına hapsetmektedir. Hakiki özgürlük ve zihin ferahlığı, önümüzdeki bütün kapıların ardına kadar açık olması değil; zihnimizi lüzumsuz detaylarla yormadan hangi kapıdan içeri gireceğimizi bilecek bir basiret ve iradeye sahip olmaktır. Hayatımızı mümkün mertebe sadeleştirmek, tercihlerimizi belirli sınırlar içinde tutmak ve kendimize intizamlı bir yaşam düzeni kurmak, modern Dünyanın üzerimize saldırdığı bu gizli zihinsel tuzaklardan korunmanın en kestirme ve en bereketli yoludur. En nihayetinde zihinsel dinginlik, önümüze serilen her imkana sahip olmakta veya her seçeneği sonuna kadar zorlamakta değil; ruhumuzu yormayacak ölçülü bir sadeliği kendi istegimizle kucaklayabilme cesaretinde saklıdır.

Saygılarımla,
Çok selamlar...

Ömer ÇAĞLIN

Şair

Ahmet Sandal

Ali Küçükdağlı

*Gönül Kalemlerine Selam**Kahramanmaraşlı İki Güzel Adama Armağan*

Maraş'tan yükselen güzel sedâdır,
Kalemi kuvvetli sözün edâdır,
İlimdir, irfandır, gönül gıdâdır,
Gönülden gönüle yol açarsınız.

Ahmet Başkan, dertli gönül taşıyan,
Ali Üstat, hikmet ile yaşayan,
İnsanı okumak yoluna çağıran,
Gönülden gönüle yol açarsınız.

İKTA'da ilimdir kurduğunuz bağ,
Cehalet gecesine yakarsınız ağ,
Bir kitapla doğar gönüllerde çağ,
Gönülden gönüle yol açarsınız.

Kültürü çoğaltıp bilgi vererek,
İnsanlığa hizmet edip severek,
Yılmadan, usanmadan emek vererek,
Gönülden gönüle yol açarsınız.

Dertli olmak gerek dertliyi duyan,
Sorumluluk yükün omuzda duyan,
Manevî değerle insanı duyan,
Gönülden gönüle yol açarsınız.

Maraş'ın mayası sağlamdır derler,
Kaleminden gönüller ilham beklerler,
Sizin gibi yürekler iz bırakır derler,
Gönülden gönüle yol açarsınız.

Ahmet Sandal, Ali Küçükdağlı,
Sözünüz kıymetli, gönlünüz bağlı,
İKTA'yla çoğalsın ilim ve sevdâ,
Gönülden gönüle yol açarsınız.

Şair
Ömer ÇAĞLIN

Fatih ÇİÇEK

Sermekan Genel Yayın Yönetmeni

Neden Bu Kadar Manipülasyona Açığız

Günümüzün temel sorunu, maruz kaldığımız devasa bilgi bombardımanı altında konunun kühüne, yani bütününe vakıf olamadan sığ sularda gezinmemizden kaynaklanıyor.

Bu durum, bizi bir "öncelikler sıralaması" (fıkhu'l-evleviyyat) yapamaz hale getiriyor. Analitik zeka yapısı, tek başına bu karmaşayı çözmek ve hayatta hakiki başarıya ulaşmak için yeterli değildir. Çünkü zeka; birbirinden bağımsız gibi görünen pek çok veri arasında illiyet bağı kurabilme, yani olayları sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlayabilme kabiliyetidir. Ancak sadece bağ kurmak da yetmez; zekanın asıl kıymetli ürünü, bu bağlardan "anamlı veriler" elde etmektir.

Bugün sığ sularda gezen ve her konudan "üç beş cümlelik" bilgi kırıntısına sahip olan insanlar, eğer bu kırıntılarla analitik bir sonuca varmaya çalışırlarsa, hayatın bir sonraki aşamasında neyle karşılaşacaklarını kestiremedikleri için muhtemelen yanlış yargılara varacaklardır. Tıpkı bir tıp öğrencisinin sadece semptomlara bakıp hastalığın kökenini anlamadan teşhis koyması veya bir yatırımcının sadece anlık grafiklere bakıp küresel piyasa dinamiklerini okuyamaması gibi...

Her bilgiyi derinlemesine çözümlemek için insan ömrü kâfi gelmeyebilir; bu sebeple "ihtisas alanları" (uzmanlıklar) oluşturulmuştur. Herkesin bir konuda

derinleşmesi gerektiği doğrudur. Lakin bir Müslüman, idealde en az iki alanda uzmanlaşmalıdır: Örneğin bir yazılım mühendisi, kod yazma konusunun en derin teknik detaylarına inerken, İslam fıkhi-nin kendi mesleğine bakan yönüne de (verilerin gizliliği, kul hakkı, yapay zeka ahlakı gibi) vâkıf olmalıdır. Ancak bu çift yönlü derinlik sağlandığında, kişi kendi işine "Müslümanca" bir bakış açısı getirebilir.

Önümüzde yüzlerce kapalı kutu duruyor. Biz her kutunun kapağını açmaya çalışıyoruz ama çoğuna tam manasıyla vakıf olamıyoruz. En donanımlımız bile 30-40 kutu açtığında, sadece gözüne ilk çarpan yüzeysel bilgiyi görüyor. Oysa o kutuların dibinde, henüz görmediğimiz çok daha hayati katmanlar var. Birileri 50-60 kutu açmış, hatta 10-20 kutunun ikinci ve üçüncü derinliğinde ne olduğunu öğrenmişse; bu kişinin analitik zekasıyla birlikte, hangi kutunun tamamen açılması veya hangisinin rafa kaldırılması gerektiği konusundaki isabet oranı yükselecektir. Bazı insanlar ise bu yolda o kadar mesafe katetmişlerdir ki, henüz açmadıkları kutuların içeriği hakkında bile %90 ihtimalle doğru tahminde bulunabilirler. İşte bu, irfan ehlinin doğruyu bulma eğilimidir. Buna bir de Allah'ın yardımını ve inayetini eklerseniz, o kişi artık bir hikmet ehline dönüşür.

Bugünün genç ve orta yaş kuşağının asıl sorununa gelelim: Teknolojiyi kullanma becerimiz sayesinde yüzlerce bilgi kutusundan belki 60'ını hızlıca arıyoruz. Bu, anne ve babalarımızın açtığı kutu miktarının iki katından bile fazla olabilir. Ancak onların bizden farkı şuydu: Onlar açtıkları kutuların 2., 3., hatta bazen 4. derinliğini, yani özünü biliyorlardı. Diğer kutuların da bir derinliği olduğunu "aynel yakın" (gözle görürcesine) bildikleri için hadlerini biliyor ve o konunun uzmanına, yani bir bilene tâbi oluyorlardı. Bu tevazu ve usûl, onların hayatta savrulmalarını ve büyük hatalar yapmalarını engelliyordu.

Şimdi biz, çok fazla bilgiye ama çok sığ şekilde vâkıf olduğumuz için; bize kutuların sadece ikinci derinliğini gösteren ilk kişiye (bu bir sosyal medya fenomeni, bir manipülatör veya sahte bir uzman olabilir) hemen kanıyoruz. Bilgimiz sığ olsa da miktar olarak fazla olduğu için aklımıza ve kendimize, gerçek istidadımızdan (kabiliyetimizden) daha fazla güveniyoruz. Bu sözde özgüven, bizi manipülasyona açık hale getiriyor. Sosyal medyadaki bir "algı operasyonu" ile kitlelerin tek bir yöne kanalize edilmesi tam olarak bu sığlık yüzündendir.

İşte bu kadar manipüleyle açık bir haldeyken, toplumun yararına olduğunu sandığımız konular-

da kararlar veriyor ve çoğunluk oluşturuyoruz. Oysa konulara derinlemesine vakıf olan "hasbi" beyinler, toplumun gerçek önceliklerini belirlerken bize sadece onlara uymak kalıyor. Fakat hikmetin ve irfanın mumla arandığı, ferasetin köreldiği bu çağda; doğru insanı, doğru bilgiyi ve doğru kanalı seçme kabiliyetimizi de kaybediyoruz. Elimizin uzandığı, aklımızın erdiği yerde derinleşmek; gücümüzün yetmediği o uçsuz bucaksız gri alanlarda ise fitratın sesine kulak verip bir bilenle yol yürümek, entelektüel kibrin panzehiridir.

Şunu iyi bilmeliyiz ki bizim 3-4 adım önümüzde giden kötü niyetli odaklar, öyle bir düzen kuruyorlar ki; sorgulamayan, derinleşmeyen ve kolayca yönlendirilebilen topluluklar oluşsun istiyorlar. İşlerine gelmeyen bir durumda, birkaç ufak "algı çalışmasıyla" kitleleri istedikleri noktaya çekebiliyorlar. Bize düşen, her alanda olmasa bile en azından kendi alanımızda ve inancımızda derinleşmeye çalışmaktır. Şüphesiz her alanda derinleşmek imkansızdır; lakin o durumda da vâkarla haddimizi bilmek ve gerçekten "bilene" tâbi olmak gerekir.

Selam ve Dua İle

16.01.2026

Alisa Çiçek AKYOL

Risk Analizi Uzmanı, Yazar

İncir Ağacı Metaforu: Hayat Kusurlu Bir Isırıkla Başlar

SEÇİMLERİN FELSEFİ VE PSİKOLOJİK ANALİZİ

İncir ağacı metaforu, Sylvia Plath tarafından modern edebiyatta kullanılan güçlü bir simgedir. Ağacın her dalı, bir hayat seçeneğini temsil eder ve kişi birini seçtiğinde diğerleri kaybolur. Bu metafor, insanın seçimleriyle varoluşsal, psikolojik ve toplumsal riskleri yönetme kapasitesini inceler. Makalede metafor, felsefi risk analizi ve SWOT çerçevesi ile akademik olarak yorumlanacaktır.

İncir ağacı metaforu, insanın hayatındaki seçimler, potansiyeller ve kararsızlık durumunu anlatan güçlü bir simgedir. En bilinen kullanımı, Sylvia Plath'ın *The Bell Jar* (Sırça Fanus) adlı eserinde geçer. Plath, hayatı bir incir ağacına benzetir. Ağacın her dalında bir incir vardır ve her incir, bir hayat seçeneğini temsil eder. Örneğin kişi kariyer, aşk, özgürlük, aile ve sanattan birini seçtiğinde, diğerleri “düşer” yani kaybolur.

Modern birey, yaşamını çok sayıda seçenek arasında sürdürmektedir.

Ancak bu bolluk, her zaman özgürlük değil aynı zamanda varoluşsal kaygı ve karar paralizi doğurur. İncir ağacı metaforu, bu paradoksu anlamlandırmak için kullanılabilir. Ağacın her dalı bir fırsat veya hayat yolu sunar; her incir ise bir seçim potansiyelidir. Ancak seçim yapılmadığında veya yanlış

yapıldığında, metaforik olarak “incirler dalında çürür,” yani fırsatlar kaybolur.

FELSEFİ RİSK ANALİZİ

İncir Ağacı Metaforu (Sylvia Plath perspektifi)

Temel Soru: “Çok seçenek, özgürlük mü yoksa risk midir?”

1. Varoluşsal Risk

Seçim yapmama veya kararsız kalma, bireyin kimlik inşasını doğrudan etkiler. Varoluşçuluk perspektifinden özgürlük, sadece seçenekler değil, aynı zamanda sorumluluk anlamına gelir. İncir ağacı metaforu, özgürlük ile sorumluluk arasındaki gerilimi somutlaştırır. “Ben kimim?” sorusu askıda kalırken seçim yapılmazsa, kimlik oluşmaz. Tüm hayatları yaşamak isteriz ama sadece birini yaşayabiliriz. “Ben hangisiyim?” derken insan, seçimleriyle kimliğini oluşturur.

2. Psikolojik Risk

Çok seçenek özgürlük değil, bazen kaygıdır. Çünkü her seçim, diğer ihtimallerden vazgeçmektir. Böylece çok sayıda seçenek bireyde stres, kaygı ve depresif eğilimler yaratabilir. Psikanaliz açısından,

bastırılan veya seçilemeyen potansiyeller içsel çatışmaya ve psikolojik tıkanıklığa yol açar. Bu metafor, insan zihninin hem üretken hem de tüketici doğasını simgeler.

3. Zaman ve Kaybın Riski

Zaman bağımsız bir aktör olduğundan sen seçmezsen, zaman senin yerine seçer. Seçim yapılmadığında zaman, bağımsız bir aktör olarak devreye girerek kişinin yerine karar verir. Bu durum, fırsat kaybı ve pişmanlık riskini artırır. Metafor, bireyin erteleme veya kararsızlık davranışının uzun vadeli etkilerini gösterir. “Ya yanlış seçersem?” biçiminde alternatifleri kaybetme endişesi yaşanırken bu korku, seçimi geciktirir.

4. Kararsızlık Riski

Hiçbir şeyi seçmemek incirlerin dalında çürümesi olup fırsatların kaçırılmasıdır. Sürekli düşünme hali eylemsizlik yaratırken fırsatların kaçması ile incirler dalında çürür.

İNCİR AĞACI PERSPEKTİFİ

SWOT ANALİZİ

SWOT analizi, incir ağacı metaforunun hem bireysel hem toplumsal boyutlarını açığa çıkarırken metaforun uygulanabilirliğini güçlendirir.

Strengths (Güçlü Yönler): Çok yönlü fırsatlar, esneklik ve alternatifler, kendini keşfetme imkânı ve özgürlük alanıdır.

Weaknesses (Zayıf Yönler): Kararsızlık, odak kaybı, aşırı düşünme ve eylem eksikliğidir.

Opportunities (Fırsatlar): Doğru seçimle güçlü yaşam yolu, kişisel gelişim, deneyim çeşitliliği ve anlam üretimidir.

Threats (Tehditler): Zaman kaybı, fırsatların çürütmesi, pişmanlık ve kimlik dağınıklığıdır.

İncir ağacı metaforu, insan hayatında seçim yapmanın kaçınılmazlığını vurgular. Kararsızlık, sadece içsel bir risk değil, aynı zamanda varoluşsal bir tehlikedir. Birey, kendi kimliğini ve yaşam yolunu

oluşturmak için seçim yapmak zorundadır; aksi takdirde, metaforik olarak dallarındaki incirler çürür. Felsefi ve psikolojik bakış açıları, bireyin seçim süreçlerini hem anlam hem de eylem boyutunda analiz etmeye imkân tanır.

Varoluşçuluk ve özgürlük, seçim yapma zorunluluğu sunar. Seçim ise sorumluluk ve kaybın toplamıdır.

İncir ağacı metaforu, en büyük risk yanlış seçim yapmak değil, hiç seçim yapamamaktır.

“Hayat bir incir ağacıdır. Sen seçmedikçe, zaman seçer.” Her seçim, bir vazgeçişdir. Dolayısıyla her

dal bir ihtimal ve her incir bir hayattır. Her seçim ise diğer hayatların sonu olup kararsızlık, görünmeyen bir kayıptır. Varoluşçuluk, insan seçimleriyle var olurken özgürlük ise seçim yapma zorunluluğudur. İncir ağacı, özgürlüğün yükünü gösterir bir bakıma. Seçmediğin hayatlar, zamanla sessizce çürür. “Sen hangi inciri seçeceksin?”

İncir ağacı metaforu, bireysel özgürlüğün ve sorumluluğun derin bir temsilidir. İnsan, tüm hayatları yaşayamaz; ancak bilinçli seçimlerle anlamlı bir yaşam inşa edebilir. Bu metafor, modern bireyin karar süreçleri ve risk yönetimi konusundaki farkındalığını artırır. “Hayat sana sonsuz ihtimal sunar ama sen sadece birini yaşayabilirsin.”

En büyük risk, yanlış seçim yapmak değil, hiç seçim yapamamaktır.

İncir ağacı bize şunu öğretir: Hayat, seçeneklerin bolluğu değil, seçimlerin netliği ile şekillenir. Mükemmel inciri beklerken aç kalmak da bir seçimdir. Ama hayat kusurlu bir ısıyla başlar.

FABL KÖŞESİ

Kuyruk Acısı

Tarlada çalışan bir çiftçi vardı.
Toprak kazarak rızkını arardı.
Elâleme muhtaç olmamak için.
Çabalar, kendini fazla yorardı.

Yine gayret edip çalışırken.
Yanına yaklaştı, yılanın biri.
Sokuverdi onu, oğlunu birden.
Oğlu öldü, o anda Dünya karardı.

Can havliyle hemen kaptı küreği.
Yılanın beline doğru savurdu.
Evlat acısıyla yandı yüreği.
Bu başka ateşti, yaktı kavurdu.

Yılanın kuyruğu koptu kaçarken.
Kızgınlıkla adama doğru döndü.
Fısılayarak dişlerini açarken.
Adamın gözünün ışığı söndü.

Dedi ki yılan, "gel dost olalım.
Düşmanlığımıza bir yol bulalım."
Yılan ona şöyle bir cevap verdi.
"İkimizin de var, büyük bir derdi."

"Biz seninle artık dost olamayız.
Kavgamıza orta yol bulamayız.
Çünkü sende vardır evlat acısı.
Benimkisi ise kuyruk acısı.

İşte böyle dostum, hikaye budur.
En zor yürünen yol, hayat yoludur.
İnsanı tanımak hiç kolay değil.
Farklı kişilikler bir olay değil.

Kimi her dem anlar azarlanmaktan.
Kimi yakını hep dosta kanmaktan.
Hayal kırıklığı yaşar her zaman.
Post'a giren kurdu, kuzu sanmaktan

Sanma bu hikaye gerçek dışıdır.
İbretliktir, hem de sır akışıdır.

(Bu şiir FABL sanatından bir örnektir)

Ali KÜÇÜKDAĞLI

Gökhan SEVİNÇ

Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Çevre Mühendisi

Bağımlılık 2: *Parmaklarımızın Ucundaki Tehlike*

Sevgili dostlar, kıymetli okuyucularımız; Bağımlılık üzerine hazırladığımız üç bölümlük yazı dizimizin ilk bölümü olan bağımlılığın yalnızca madde kullanımından ibaret olmadığını, insanın bazen bir maddeye, bazen bir davranışa, bazen de bir duyguya bağlanabildiğini dergimizin ağustos ayı sayısında değerlendirmiştik. Beynimizin ödül sisteminden çocukluk yaşantılarımıza, yalnızlıktan aidiyet arayışına kadar pek çok unsurun bağımlılık sürecinde nasıl etkili olabileceğini konuşmuş, bağımlılığı yalnızca görünen davranışlarla açıklamanın çoğu zaman yetersiz kaldığını ifade etmiştik. Bu ikinci yazımızda ise çağımızın en hızlı büyüyen bağımlılık alanlarından ikisini, dijital bağımlılığı ve sanal bahis olgusunu daha yakından ele alacağız. Çünkü artık bağımlılık yalnızca bir maddeyle başlamıyor; çoğu zaman cebimizde taşıdığımız küçük bir ekranla, masum görünen bir uygulamayla ya da birkaç dokunuşla ulaşılabilen dijital platformlarla hayatımıza sessizce yerleşebiliyor. Üstelik bu süreç çoğu zaman fark edilmeden ilerliyor ve kişi kontrolü kaybettiğini ancak bağımlılık günlük yaşamını etkilemeye başladığında anlayabiliyor.

Dijital Dünya: Büyük Bir Fırsat, Büyük Bir Sınav

İçinde bulunduğumuz çağ, insanlık tarihinin en büyük teknolojik dönüşümlerinden birine tanıklık etmektedir. Akıllı telefonlar, internet, sosyal medya platformları ve yapay zekâ uygulamaları sayesinde bilgiye ulaşmak, iletişim kurmak, eğitim almak ve günlük işlerimizi yürütmek geçmişe kıyasla çok

daha kolay hale gelmiştir. Artık dünyanın diğer ucundaki bir insanla saniyeler içinde görüşebiliyor, ihtiyaç duyduğumuz bilgiye birkaç tıklamayla ulaşabiliyor, bankacılık işlemlerimizi, resmi başvurularımızı ve alışverişimizi bulduğumuz yerden gerçekleştirebiliyoruz. Şüphesiz teknoloji doğru kullanıldığında insan hayatını kolaylaştıran en önemli gelişmelerden biridir. Ancak her güçlü imkân beraberinde önemli sorumluluklar da getirmektedir. Bugün üzerinde düşünmemiz gereken asıl konu teknolojinin varlığı değil; onun hayatımızdaki yerinin giderek büyümesi ve zaman zaman bizi yönetmeye başlamasıdır.

Dünya genelinde yapılan araştırmalar, insanların günün önemli bir bölümünü ekran karşısında geçirdiğini göstermektedir. We Are Social tarafından yayımlanan dijital kullanım raporlarına göre milyarlarca insan her gün saatlerce internette vakit geçirmekte, sosyal medya platformlarını aktif olarak kullanmaktadır. Elbette bu sürelerin tamamını "bağımlılık" olarak değerlendirmek doğru değildir. Çünkü teknoloji artık işimizin, eğitimimizin ve sosyal hayatımızın doğal bir parçasıdır. Ancak ekran başında geçirilen sürenin giderek artması, dijital dünyanın gerçek hayatın önüne geçmeye başlaması ve kişinin ekranlardan uzak kaldığında huzursuzluk hissetmesi üzerinde durulması gereken önemli işaretler arasında yer almaktadır. Bağımlılık çoğu zaman bir anda ortaya çıkmaz; küçük alışkanlıkların zamanla güçlenmesiyle sessizce gelişir.

Beynimiz Neden Ekranlardan Vazgeçemiyor?

İlk yazımızda beynimizin ödül sisteminden ve dopamin adı verilen kimyasalın davranışlarımız üzerindeki etkisinden söz etmiştik. Dijital bağımlılığı anlamamanın yolu da büyük ölçüde bu mekanizmayı anlamaktan geçmektedir. Sosyal medyada gelen her bildirim, paylaşılan bir fotoğrafın aldığı her beğeni, izlediğimiz kısa videolar, çevrim içi oyunlarda elde ettiğimiz küçük başarılar veya telefonumuza düşen yeni bir mesaj beynimizin ödül sistemini harekete geçirebilmektedir. Beynimiz hoşuna giden deneyimleri tekrar etmek ister ve zamanla bu tekrarlar alışkanlıklara dönüşebilir. Sorun tam da burada başlamaktadır.

Çünkü dijital platformlar yalnızca bizim kullandığımız araçlar değildir; aynı zamanda bizi platformda daha uzun süre tutabilmek için sürekli kendini geliştiren sistemlerdir. Teknoloji şirketleri kullanıcı davranışlarını analiz ederek ilgimizi çekecek içerikleri önümüze çıkarmakta, böylece ekranda geçirdiğimiz süreyi artırmayı hedeflemektedir. İzlediğimiz videolar, yaptığımız aramalar, beğendiğimiz paylaşımlar ve durup birkaç saniye fazla baktığımız içerikler bile algoritmalar tarafından analiz edilmektedir. Sonuç olarak karşımıza çıkan içerikler tesadüfen değil, çoğu zaman ilgi alanlarımıza göre seçilmektedir. Stanford Üniversitesi'nde davranış bilimleri üzerine yapılan çalışmalar ve bu alandaki birçok araştırma, dijital platformların insan psikolojisinden yararlanarak kullanıcı alışkanlıklarını güçlendirdiğini ortaya koymaktadır. Ünlü psikiyatrist Dr. Anna Lembke'nin de ifade ettiği gibi modern insan, tarihin hiçbir döneminde olmadığı kadar yoğun haz uyaranlarıyla karşı karşıyadır. Artık eğlenmek, alışveriş yapmak, oyun oynamak, video izlemek ya da sosyal onay görmek yalnızca birkaç saniye uzaklıktadır. Beynimiz ise bu kadar sık ve yoğun ödüllendirilmeye alışık değildir. İşte bu nedenle bugün birçok insan telefonunu yalnızca ihtiyaç duyduğu zamanlarda değil, çoğu zaman farkında bile olmadan eline almaktadır. Asansörde beklerken, toplu taşımada yolculuk yaparken, televizyon izlerken, hatta aile bireyleriyle sohbet ederken bile elimiz istemsizce telefonumuza gidebilmektedir. Bir mesajı kontrol etmek amacıyla açılan ekran, birkaç dakika içinde sosyal medya akışına, kısa videolara, haber sitelerine ve

farklı uygulamalara dönüşebilmekte; başlangıçta "iki dakika" olarak planlanan süre fark ettirmeden yarım saate, bazen de saatlere uzayabilmektedir. Dijital bağımlılığı diğer bağımlılıklardan ayıran önemli özelliklerden biri de budur. Çünkü çoğu zaman kişi bağımlılık geliştirdiğinin farkında değildir; bunu günlük hayatı etkilenmeye başladığında anlayabilmektedir.

Dijital Yorgunluk ve Tükenen Dikkat

Modern insanın belki de en önemli sorunlarından biri, artık yalnızca bedensel değil, zihinsel olarak da sürekli yorgun hissetmesidir. Günün ilk saatlerinden itibaren telefon bildirimleriyle başlayan yoğun bilgi akışı; e-postalar, haberler, kısa videolar, sosyal medya paylaşımları ve mesajlaşma uygulamalarıyla gün boyunca kesintisiz devam etmektedir. Beynimiz, her biri dikkatimizi çekmeye çalışan yüzlerce uyarana maruz kalırken bir yandan da işimize, ailemize ve günlük sorumluluklarımıza odaklanmaya çalışmaktadır. Bu durum zamanla zihinsel yorgunluğu artırmakta, dikkatimizi toplamakta güçlük çekmemize ve uzun süre aynı konu üzerinde yoğunlaşmamamıza neden olabilmektedir.

Eskiden insanlar günün sonunda dinlenmek için ekran karşısına geçerken, bugün birçok insan ekran başında yorulmaktadır. Sürekli yeni içeriklerle karşılaşan beyin, dinlenmek yerine yeni uyaranlarla meşgul olmaya devam etmektedir. Özellikle kısa video platformlarının yaygınlaşmasıyla birlikte saniyeler içinde değişen içeriklere alışan zihnimiz, kitap okumak, uzun bir makale incelemek ya da derin düşünmeyi gerektiren işlere odaklanmakta daha fazla zorlanabilmektedir. Psikoloji alanında yapılan birçok çalışma, sürekli bölünen dikkatin öğrenme kapasitesi, üretkenlik ve hafıza üzerinde olumsuz etkiler oluşturabileceğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle dijital bağımlılık yalnızca ekran başında geçirilen sürenin artması değil, aynı zamanda düşünme biçimimizin ve dikkat alışkanlıklarımızın da değişmesi anlamına gelmektedir. Bütün bunların yanında dijital dünya, insan ilişkilerini de farklı bir noktaya taşımaktadır. Aynı evin içinde yaşayan bireyler bazen aynı odada bulunmalarına rağmen farklı ekranlara odaklanabilmekte, arkadaş buluşmaları telefon bildirimleriyle sık sık kesintiye uğrayabilmekte, aile sohbetleri ise giderek kısalabilmektedir.

Oysa güçlü ilişkiler, ilk yazımızda da değindiğimiz gibi insan ruhunu koruyan en önemli unsurlardan biridir. Teknoloji insanları birbirine bağlamak için geliştirilmiş olsa da kontrolsüz kullanıldığında paradoksal bir şekilde insanları birbirinden uzaklaştırabilmektedir. Bu nedenle dijital bağımlılık yalnızca bireysel bir mesele değil; aynı zamanda aileyi ve toplumsal ilişkileri de yakından ilgilendiren bir konu haline gelmiştir.

Sanal Bahis: Kolay Kazanç Hayalinin Sessiz Tuzağı

Dijital bağımlılığın en tehlikeli alanlarından biri ise hiç kuşkusuz sanal bahis ve çevrim içi kumardır. Geçmişte belirli mekânlarla sınırlı olan bu alışkanlıklar, bugün internet sayesinde günün her saatinde ve neredeyse her yerde ulaşılabilir hale gelmiştir. Cep telefonları üzerinden birkaç dakika içerisinde hesap açılabilmesi, para yatırılıp çekilebilmesi ve canlı bahis seçeneklerinin sürekli erişilebilir olması, özellikle gençler açısından önemli riskler oluşturmaktadır. Kolay ulaşılabilirlik, bağımlılık riskini artıran en önemli etkenlerden biri olarak kabul edilmektedir.

Sanal bahis sistemleri yalnızca spor müsabakaları üzerine kurulmuş basit oyunlar değildir. Bu platformlar, insan psikolojisini ve davranışlarını çok iyi analiz eden mekanizmalar üzerine inşa edilmektedir. Davranış psikolojisinin önemli isimlerinden B. F. Skinner'in ortaya koyduğu "değişken ödül sistemi", bu bağımlılığı anlamada önemli bir yere sahiptir. İnsan her zaman kazanmaz; ancak ne zaman kazanacağını da bilemez. İşte tam da bu belirsizlik, beynin ödül sistemini güçlü biçimde harekete geçirir. Küçük bir kazanç büyük umutlar doğurabilir, kaybedilen para ise "Bir sonraki sefer kazanırım." düşüncesini besleyebilir. Böylece kişi, farkına varmadan kendisini giderek derinleşen bir döngünün içinde bulabilir.

Ne yazık ki sanal bahis bağımlılığı yalnızca ekonomik kayıplarla sınırlı kalmamaktadır. Aile içi huzursuzluklar, borç yükü, iş hayatında yaşanan sorunlar, güven duygusunun zedelenmesi ve psikolojik çöküntü bu sürecin en ağır sonuçları arasında yer almaktadır. Son yıllarda ülkemizde yasa dışı bahis organizasyonlarına yönelik gerçekleştirilen operasyonlar ve kamuoyuna yansıyan haberler de bu meselenin ulaştığı boyutu açıkça ortaya koymaktadır. Özellikle sosyal medya üzerinden yürütülen yasa dışı reklam faaliyetleri ve kısa yoldan zengin olma hayalini besleyen paylaşımlar, gençlerin bu sistemlere yönelmesini kolaylaştırabilmektedir. Oysa hayatın hiçbir alanında emek vermeden elde edilen kazanç kalıcı mutluluk getirmediği gibi, kolay kazanç vaadi çoğu zaman çok daha büyük kayıpların başlangıcı olabilmektedir. Aslında sanal bahis bağımlılığı bize bağımlılığın

temel mantığını bir kez daha göstermektedir. İnsan çoğu zaman yalnızca para kazanma isteğine değil, kazandığında yaşayacağını düşündüğü duyguya bağlanmaktadır. Umuda, heyecana, beklentiye ve bir gün her şeyin değişeceği düşüncesine tutunmaktadır. Ancak bu umut, gerçekçi temeller üzerine kurulmadığında kişiyi özgürleştirmek yerine gidecek daha fazla bağımlı hale getirebilmektedir.

Bizi Kim Kontrol Ediyor ?

Bu yazımız boyunca dijital bağımlılığın ve sanal bahisin hayatımıza nasıl sessizce yerleşebildiğini, beynimizin ödül sistemiyle nasıl etkileşime girdiğini ve bireysel olduğu kadar toplumsal sonuçlar da doğurabildiğini birlikte değerlendirmeye çalıştık. Teknoloji, internet ve dijital platformlar doğru kullanıldığında hayatımızı kolaylaştıran, bilgiye ulaşmamızı sağlayan ve insanları birbirine yakınlaştıran önemli araçlardır. Aynı şekilde dijital dünyanın sunduğu birçok imkân, eğitimden sağlığa, iletişimden kamu hizmetlerine kadar sayısız alanda yaşam kalitemizi artırmaktadır. Ancak sorun teknoloji değildir; sorun, zamanla teknolojinin hayatımızdaki yerini doğru belirleyemememiz ve kontrolü fark ettirmeden ona bırakmamızdır. Benzer şekilde sanal bahis de çoğu zaman masum bir merak ya da kısa yoldan kazanç elde etme düşüncesiyle başlasa da zamanla kişinin yalnızca maddi imkânlarını değil, umutlarını, ilişkilerini ve geleceğe dair planlarını da tüketebilen bir bağımlılık döngüsüne dönüşebilmektedir. Belki de bugün hepimizin kendisine sorması gereken en önemli soru şudur: Hayatımızı biz mi yönetiyoruz, yoksa alışkanlıklarımız mı bizi yönetiyor? Çünkü bağımlılık çoğu zaman insanın özgürlüğünü elinden alan görünmez bir zincir gibi başlar; özgürlük ise o zinciri fark etmekle ve onu kırmaya karar vermekle yeniden kazanılır.

Bir Sonraki Yazımızda...

Dijital bağımlılık ve sanal bahis, yalnızca teknolojiyle ilgili meseleler değildir; insanın zamanıyla, dikkatiyle, duygularıyla ve hayatına yüklediği anlamla doğrudan ilişkilidir. Bugün ekranların ve dijital dünyanın bize sunduğu imkânlardan yararlanırken, onların hayatımızı ne ölçüde yönlendirdiğini de sorgulamak zorundayız. Çünkü bağımlılık çoğu zaman fark edilmeden başlar; ancak fark edildiği anda değişim de başlayabilir. Serimizin üçüncü ve son yazısında ise bağımlılıkla mücadelede bireylere, ailelere, eğitimcilere ve topluma düşen sorumlulukları, korunma yollarını ve sağlıklı bir yaşam için atabileceğimiz somut adımları birlikte ele alacağız. Zira insanı bağımlılıktan uzaklaştıran en güçlü şey, yalnızca bir şeyi bırakmak değil; onun yerine hayatına anlam katacak yeni bir amaç, güçlü ilişkiler ve umut dolu bir gelecek inşa edebilmektir.

Altan AYDEMİR

Şair Yazar, Tekstil Mühendisi

Tahayyül

Bir imtihan hanesi gönlümde saklı,
Değişmeyen çizgide insan hep haklı.
Kudretin gölgesinde arifin yeri,
Fıtratın payesidir dönülmez geri!

Kalemine sadıktır hissiyat izli,
Hem dünya hem ahirde sırlar hep gizli.
Telaşın içinde durur varlık ve hece,
Lütfkâr bir tavırla hâlistir gece!

Murada giden yolda sinede sözler,
Bekleyen her zaman yolları gözler,
Vefayı arattırır oldu bize bu duvar;
Hilkâtte yaşayanlar hakikât arar!

Huzura namzetken bu dünya yolu,
Terse gitti düzen, biz yorduk yolu.
Gözlerimde bir umut vuslata sınıır,
Gurbetin cline yıl değil sanki asır!

Halis bir davadır aşk ehline sor,
Yüzü gülendedir asıl sönmeyen o kor.
Göğsümde bir hazine inşirâh ferahı;
Elbet tutacak zalime mazlumun ahı.

Büşra Nur ERSÖZ

Şair, Selçuk Üniversitesi Öğrencisi

Sana Hediye

-Sana Hediye

Bir dağ hasârı içinde aldığın

"Bir mit, bebeklerin masalları kadarsın"

Nâfi değil ,kâfi geldin Ki-sen;yıldız istemek gibi,

Temelsiz hatalar ettin.

Su çiçeği tıngırtısı,koca gölet / belki sarf.

Tuhaf hissettiğimiz saatlere,

Demir atmış bulunmak...

Suyun ortasında ,yüzüyor bir serçe kuşu.

Kâinat dediğin ne ki ?

Kalbe değen iki rekat bir huşû.

Sâfiyane dediğin o mâi gökyüzü,

Yanılttı değil mi seni?

İsrar eden bir histi, belki derin bir hüzüntü.

Kaçtı, koştu, çoktu, yoktu sanki değil mi?

Gün aşırı dediğin, var gibi bir sevgiyi

Haydi açık et söyle "zâyi etti sevgili"

Hayatın debdebesi, mütemâdi bir parça.

Sirâyet etmiş ada, bu kusurlu bir rüya.

Sincabi uykularda/geceyi bölmüş insan.

Son sürat kaçmak-ve kendine vurulmak.

Hayat; değil. Bir tüccar defteri gibi alacaklı.

Müstağni ve serin/bir dünya hâtıratı.

İsrar et belki yerin; dilde değil kalptedir.

E nihâyetinde dedim, senin yerin fevkîdir...

Merakımdan ileri-de, belki haddim değil.

Çok sonralar anladım/bisler tam vâki değil.

İnsan bu istemez-olsa bile düşündü.

Yalnız yaratan bilir, hangi ayrılıktır bize,

Dipnot düşüldü?

Bir teselligâh, nihavend adamlar...

O yüreğin içinde belli nice âsar var.

Gün aşırı koşmaya yeltendim/

bilmedim.

Dünya bu , kırık bir cân ağrısı var...

Vurmak-vurulmak dedi/bunlar hafif kelimeler.

Rôhum; Kusurlu aciz

ve de

yorgun bedenî.

Boynu bükük bir hiçlik/ büyük bir timsal gibi,

Rabbim bin hâta ettim, affet bağışla beni!

Bir atım olsa- sana olan uzaklık.

Revahşa bir atım / onda saklı teselli.

Bak belki gönlüne, denk gelsen göreceksin/

Sana kalmış bir adım.

Teselli diye söylenen bir his değil, has adım...

Kainât. Son dörtlük.Belki elem.

İnsan bu ,saklı içinde- değil mi/beş bin âlem?

Aynaya bakıp sorarsın, gördüğün surete;

"Ey gâfil insan sen de kimsin?"

Kalmaya yeminler ettiğin bu dünyada,

Günler ata binmiş uçarken,

Sen ise/

Hep'i andıran- -

Bir

Hiçsin...

Mehmet (AKKAŞ) GÖRGÜLÜ

Bolu Gerede Aşağıovacık Köyü doğumlu, Ziraat Mühendisi, Şair Yazar

Aşağı Ovacık Köyünün 1955 – 1960 Yılları Arası Durumu Yaşamın Şiirlere Dökümü – III-

(Bir önceki sayıdan devam etmektedir)

Mektebin önünde kavga ederdi Halit Dönegilin
Yünlüde de Kakmada da bekçi idi Musa Veligilin
Bazı orda yalnız kalırdı takdire şayan Ezimegelin
Dönegil de Veligil de komşularıydı Bodanakgilin

Avlalnın da Üzeyirgilin de Gramofonları vardı
Akşam Avlalya, gittik Eminem türküsü başladı
Ebemiz Emine sıkıla sıkıla dinlediysen de utandı
Napsın türkünün kendisine söyleniyor sandı

Sığircigilin Ahmet Benzerin babası kalay yapardı
Gövebakanın Abdullah Keskin kaval öter çalardı
Musa dayım Kürün Ali sinsini pekte güzel oynardı
Sinsinin odunları da karanlığı yararcasına yanardı
Kurutup sonra iskele yapıp üzerine koyarlardı
Merhum Hakkı altta Havacede üstüne çıkardı
Hızır aşağı tomruğu dilerdi yukarıda boşaydı

Dilinen tomruklardan çıkarırlardı kalas ve tahta
Hasattan çıkan ekinimiz yetmezdi kalırdık darda
Geceleri giderlerdi yaban ovaya da Ankara'ya da
At öküz araba ekinle parayla dönerlerdi Ovacığa

Sığır kaybolup akşam eve gelmediğinde
Homer Hafıza kurt boğazı bağlatıldığında
Ertesi gün sığır sağ olarak bulunduğunda

Kışın çok kar yağardı çatı ve damdan kürürdük
Karın üstüne de saçaklıktan atlayarak inerdik
Salağın Samanlığın Çeşmenin yolunu açardık
Sağda solda yığılan kar boyumuzu da aşardı

Kışın karşı dağa çıkar köknarın dalını keserdik
Dalın pürünü yağar kızağın ön üstüne geçerdik
Yukarıdan aşağıya kaydırıp Bük deresine inerdik
Kızağa yükler öküzle eve getirir davara yedirirdik

Nanemollada Ali hocada okuduk hatmimizi ettik
Kırmızı hem de püsküllü fes giydik camiye gittik
Hatim duası için en öne sıra, sıra olup dizildik
Sıra gelene kadar sıkıldık da rahat okuyabildik

Elimizde birer helke içi şerbet dolu ev ev gezdik
El öptük şerbet verdik hediye aldık tebrik edildik
Hatim ettik biz dinimize dair acaba ne öğrendik!
Dinin direği de meğer paylaşmakmış vermekmiş
Paylaşmadık vermedik sormadık ilgilenmedik
Bunları bize öğretmediler ki bizler de bilmedik
Fazla olandan da vermedik oda kazanaydı dedik
Kızı ayırdık oğlana bir kıza yarım bile vermedik

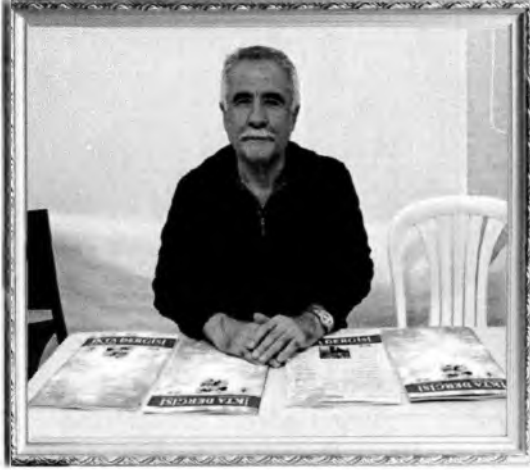
Köyde iki adet çamaşırlık vardı Dere Damıydı
Akpınar ile Hacasangilin çeşmesin önündeydi
Çamaşır gününde mahalleli çamaşıra konardı
Kazanlar kurarak altına odun vurup yakarlardı

Suyla dolu kazanlarda çamaşırları kaynatırlardı
Biti Pişen Kiri Şişen çamaşırları sopayla alırlardı
Yerdeki taşın üzerine koyar sıcak su dökerlerdi
Çeneleri de hiç durmaz biri biriyle konuşurlardı

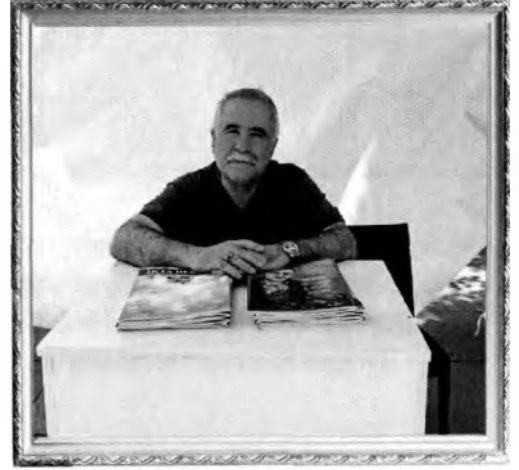
(Devam edecek)

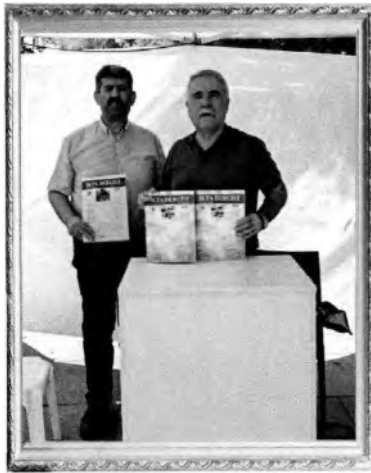
İnsan Kitap ve Toplum Derneği Olarak Faaliyetlerimizden Kareler

Ankara Dergi Festivalinde 1. Günde
İKTA Dergimizin tanıtım standındayız.

Ankara Dergi Festivalinde
2. Günde de yerimizi aldık.
İKTA Dergisini tanıtıyoruz inşallah.
Umudum odur ki,
toplumumuzun hayatına ve edebiyat
Dünyasında faydalı bir katkımız olur.
Allah hayırlı uğurlu eylesin

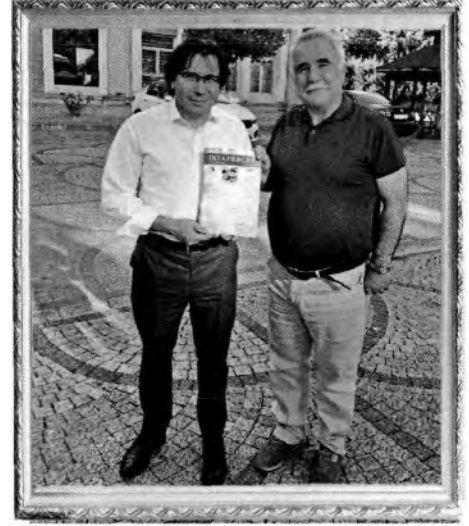
TBMM'de görev yapan
Yusuf Yalçın Kardeşim
Dergimizin standını
ziyaret etti.
Teşekkür ediyorum

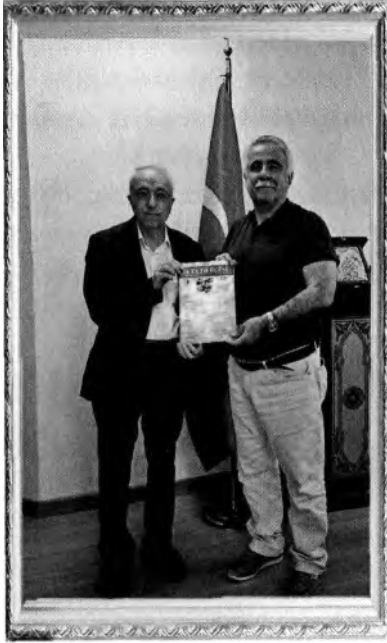
Ankara Dergi Festivalinde standımızı
ziyaret ederek bizleri yalnız bırakmayan
arkadaş ve dostlarımıza (Seyit Maşuk
Ulu, Alper Akan, Murat Gürel ve
Doğan Kestane) teşekkürler.

Ankara Dergi Festivalinde standımızı ziyaret ederek bizleri yalnız bırakmayan arkadaş ve dostlarımıza (Alper Akan, Murat Gürel ve Doğan Kestane) teşekkürler.

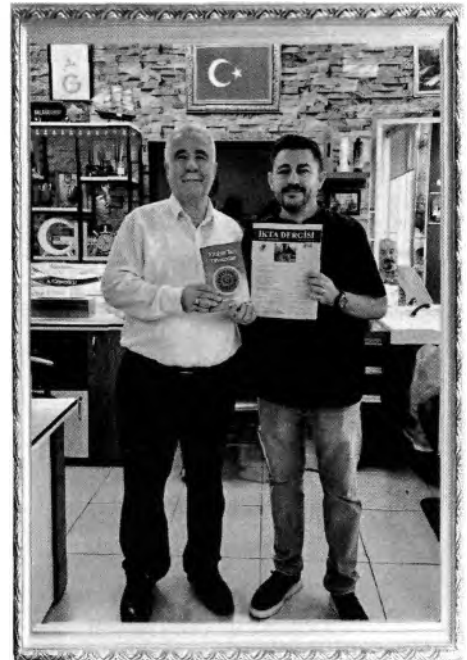

Kocaeli Vali Yardımcısı değerli kardeşim Arslan Avşar'ı ziyaret ederek kendilerine İKTA Dergimizi hediye ettim. İlgi ve nezaketleri için teşekkür ediyorum. Kendisi aynı zamanda bir şairdir. Halk şairidir.

Kocaeli Vali Yardımcısı değerli kardeşim Salih Bıçak'ı ziyaret ederek kendilerine İKTA Dergimizi hediye ettim. İlgi ve nezaketleri için teşekkür ediyorum.

Bakanlığımız Berberinde önce tıraş, sonra dergi ve kitap. Adem Türkoğlu Kardeşim iyi bir kitap dostudur. Teşekkürler Adem.

ato inşaat

3 pazarcık

Anahtar Teslimi İnşaat Projelerinizin Çözüm Ortağı...

☎ 0 507 609 46 69 - 0 546 658 75 74

✉ atoinsaat46@gmail.com

İNCİNMESİN

Üstadımız Abdurrahim Karakoç ve
Dergimizin Yazı İşleri Müdürü Ahmet Sandal.
Yıl: 2006 Yer: Ankara / Sincan

